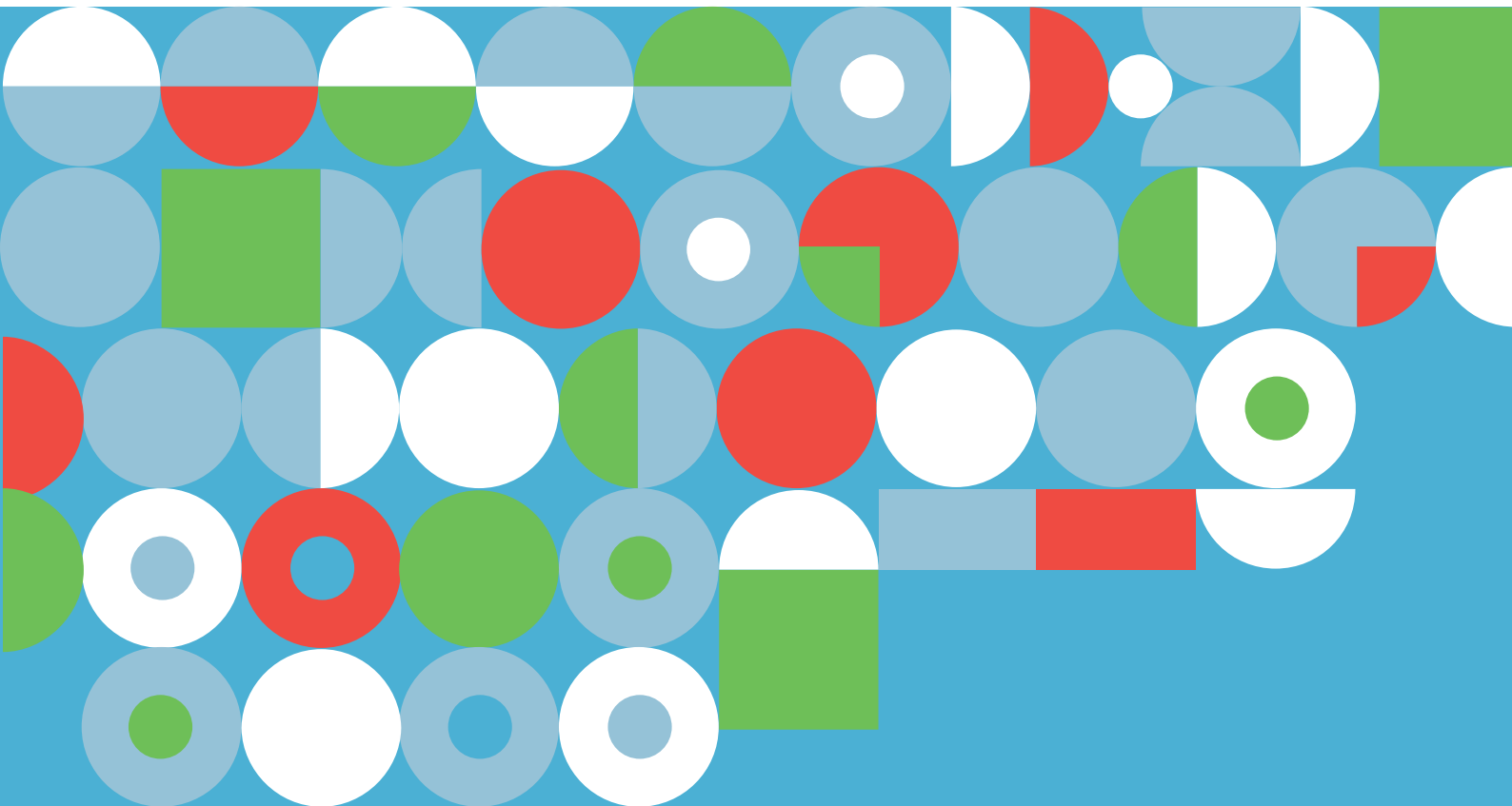

IZVEŠTAJ O PROGRESU

Srednjoročna Implementacija Strategije za Unapređenje Prava Zajednica Roma i Aškalija 2022–2026 i Akcionog Plana 2022–2024

Republika e Kosovës - Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Zyra e Kryeministrit/ Kancelarija Premijera/ Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje/Office of Good Governance

Naslov:**IZVEŠTAJ O PROGRESU**

Srednjoročna Implementacija Strategije za Unapređenje
Prava Zajednica Roma i Aškalija 2022–2026 i Akcionog
Plana 2022–2024

Izdavač:

Program Integracija Roma, faza III
Tim za Rome i Putnike Saveta Evrope
Avenue de l'Europe
F-67000 Strasbourg
www.coe.int/roma-integration

Disklejmer:

Ovaj dokument je pripremljen uz finansijsku podršku
Evropske unije i Saveta Evrope.
Stavovi izraženi u ovom dokumentu su isključiva
odgovornost autora i ne odražavaju nužno zvaničnu
politiku Saveta Evrope i Evropske unije.
Sve zahteve za potpunu ili delimičnu reprodukciju ili
prevod ovog dokumenta treba uputiti Programu
integracije Roma – faza III (roma.team@coe.int).

Sufinansira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sufinansira i sprovodi
Savet Evrope

IZVEŠTAJ O PROGRESU

Srednjoročna Implementacija Strategije za Unapređenje
Prava Zajednica Roma i Aškalija 2022–2026 i Akcionog
Plana 2022–2024

**Republika Kosovo, Vlada,
Kancelarija Premijera,
Kancelarija za Dobro Upravljanje**

Sadržaj

Lista skraćenica	7
1 Uvod	9
2 Kontakt tačke za sprovođenje strategije za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022–2026	11
3 Metodologija izveštaja	12
4 Implementacija, nadzor i izveštajni period	13
5 Prikaz nekih dostignuća u oblastima akcionog plana kroz statistiku	14
6 Implementacija akcionog plana u oblasti obrazovanja i napredak	17
6.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI	20
6.2. PREPORUKE	21
7 Implementacija akcionog plana u oblasti zapošljavanja i socijalne dobrobiti	22
7.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI	26
7.2. PREPORUKE	27
8 Implementacija akcionog plana u oblasti zdravstva	28
8.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI	32
8.2. PREPORUKE	32
9 Implementacija strategije i akcionog plana u oblasti stanovanja	33
9.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI	34
9.2. PREPORUKE	35
10 Implementacija strategije i akcionog plana u oblasti zaštite od diskriminacije	36
10.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI	39
10.2. PREPORUKE	40
11 Uticaj strategije i akcionog plana na unapređenje prava zajednica Roma i Aškala na Kosovu i povezanost sa poznanskom deklaracijom	41

Lista skraćenica

KAJB	Kosovska Akademija za javnu bezbednost
AZRK	Agencija za zapošljavanje Republike Kosovo
ACR	Agencija za civilnu registraciju
ASK	Agencija za statistike Kosova
EU	Evropska unija
CEB	The social development bank for Europe
ODO	Opštinski direktorijat za obrazovanje
KIJU	Kosovski institut za javnu upravu
NIJZK	Nacionalni Institut za javno zdravlje Kosova
OAO	Opštinskog akcioni odbor
KFOS	Kosovska Fondacija za Otvoreno Društvo
PSSPU	Prištinski savet za socijalne i porodične usluge
LMD	Zakon o zaštiti od diskriminacije
MALS	Ministarstvo administracije i lokalne samouprave
MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
AMTR	Aktivne mere tržišta rada
MZP	Ministarstvo za zajednice i povratak
MKOS	Ministarstvo kulture omladine i sporta
MŽSPPI	Ministarstvo za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukture
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave
MRSS	Ministarstvo za rad i socijalno staranje
MZ	Ministarstvo zdravlja
NVO	Nevladine organizacije
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
CPO	Centar za Profesionalni osposobljavanje
CPO	Centri za profesionalno obrazovanje i osposobljavanje
GCPM	Glavni centri porodične medicine
GCPZ	Glavni centri porodičnog zdravlja
CSR	Centri za socijalni rad

RCC	Regional Cooperation Council
ŠDTI	Šema dece sa trajnim invaliditetom
ESMR	Elektronski Sistemi i Ministarstva rada
SMIO	Sistem za upravljanje informacijama o obrazovanju
ŠSP	Šeme socijalne pomoći
AU	Administrativno uputstvo
UNDP	United Nations Development Programme
VoRAE	Voice of Roma, Ashkali and Egyptians
WBIF	Western Balkans Investment Framework
KPZ	Kancelarija za pitanja zajednica
KDU/KP	Kancelarija za dobro upravljanje / Kancelarija premijera

1 Uvod

Ovaj srednjoročni izveštaj pripremila je Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera (KDU ZKM) za primenu i unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u Republici Kosovo za 2022-2026 i Akcioni plan za 2022-2024, i uključuje period implementacije za 2022-2024 godine.

Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera, po svom mandatu, ima važnu ulogu u koordinaciji sprovođenja i praćenja Strategije i Akcionog plana. Izradu ovog izveštaja podržao je projekat „Integracija Roma III“, koji finansiraju Evropska unija i Savet Evrope.

Po prvi put je sačinjen izveštaj o sprovođenju Strategije za unapređenje prava romske i aškalijске zajednice 2022-2026 i Akcionog plana 2022-2024 za 2022. godinu, zatim isti 2023. godine. Ovaj srednjoročni izveštaj uključuje godine sprovođenja akcionog plana u tri (3) godine, odnosno 2022, 2023 i 2024.

Izveštaj predstavlja situaciju romske i aškalijске zajednice u kosovskom društvu kroz ocenu sprovođenja aktivnosti Akcionog plana za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022-2026 i poboljšanje njihove obrazovne, socio-ekonomske, kulturne i zdravstvene situacije.

Vlada Republike Kosovo je 20. jula 2022. godine na 89. sednici usvojila **Strategiju za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u Republici Kosovo za period od 2022-2026 i Akcioni plan za period od 2022-2024 godine.**

Cilj strategije je efikasno povećanje mogućnosti, jednakog pristupa i uspeha u sveobuhvatnom kvalitetnom obrazovanju; povećanje jednakog pristupa stabilnom zapošljavanju, kao i smanjenje siromaštva; unapređenje zdravlja i povećanje jednakog pristupa kvalitetnim zdravstvenim uslugama; povećanje jednakog pristupa održivom stanovanju, osnovnim uslugama i javnoj infrastrukturi i sprečavanje i borba protiv diskriminacije, rasizma, govora mržnje, zločina iz mržnje, segregacije, predrasuda, stereotipa i maltretiranja za zajednicu Roma i Aškalija. Između ostalog, Strategija i akcioni plan imaju za cilj sprovođenje obavezaproizašlih iz Poznanjske deklaracije, u cilju integracije Roma, u proces proširenja EU. Strategija i Akcioni plan su takođe izrađeni na osnovu EU okvira za integraciju Roma, definisano je pet oblasti delovanja koje se obrađuju u Strategiji: **obrazo-**

vanje, zapošljavanje i socijalna zaštita, zdravstvo, stanovanje i diskriminacija.

Praćenje sprovođenja Akcionog plana je ključno pitanje za omogućavanje pregleda situacije romske i aškalijске zajednice i relacija sa kosovskim institucijama u pet definisanih oblasti Strategije. Sve vladine institucije, centralne i lokalne, u skladu sa svojim nadležnostima i zakonskim mandatom, dužne su da preduzmu neophodne mere za sprovođenje obaveza definisanih u Strategiji za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija za 2022-2026. i kao posledica Akcionog plana 2022-2024. Važan deo praćenja sprovođenja strategije je i praćenje sprovođenja Lokalnih Akcionih Planova (LAP).

Budžet je jedan od važnih aspekata sprovođenja Strategije za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u Republici Kosovo za period od 2022-2026 i Akcionog plana za period od 2022-2024. Usvajanjem Akcionog plana, institucije Kosova su se obavezale na raspodelu budžeta, koja se zasniva na opredeljenjima Akcionog plana.

Srednjoročni izveštaj o sprovođenju i unapređenju prava zajednica Roma i Aškalija, 2022-2026 i Akcionog plana 2022-2024, kroz izveštavanje podataka od strane nadležnih institucija, odražava stanje i način na koji su Strategija i Akcioni plan realizovani i u kojoj su meri ostvareni efekti njenog sprovođenja u unapređenju prava ovih zajednica, u godinama 2022, 2023, 2024.

Izveštaj ima za cilj da istakne aktivnosti koje su preduzete i koje nastavljaju da se preduzimaju u cilju postizanja ciljeva sadržanih u pet oblasti Strategije za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u Republici Kosovo za godine od 2022-2026 i Akcionog plana za period od 2022-2024, u oblastima obrazovanja, zapošljavanja i socijalne zaštite, zdravstva, stanovanja i u oblasti borbe protiv diskriminacije. Takođe, cilj ovog izveštaja, pored procene koja je urađena u pet sektora na osnovu ciljeva Akcionog plana, odnosi se i na identifikaciju problema, izazova u realizaciji aktivnosti obuhvaćenih Akcionim planom.

Ispunjavanje cilja ovog izveštaja, kao i pitanja identifikovanih u ovom i prethodnim izveštajima, može poslužiti kao vodič za identifikaciju važnih aspekata koji se odnose na unapređenje prava zajednice Roma i Aškalija u Republici Kosovo.

Svrha ovog izveštaja, je takođe oživljena u svetlu obaveza iz Poznanjske deklaracije i ima za cilj da istakne rad kosovskih institucija, u pravcu ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz Poznanjske deklaracije.

2 Kontakt tačke za sprovođenje strategije za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022–2026

Strategijom za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija, 2022-2026 i Akcionim planom 2022-2024, definisan je proces praćenja. Izveštavanje je takođe važan deo ove Strategije, sa ciljem prikazivanja i prezentacije stvarnih podataka o sprovođenju ovog dokumenta.

Što se tiče praćenja sprovođenja Strategije i akcionog plana, između ostalog na str.59. definisano je „*Praćenje i evaluacija ostvarenja ciljeva i efektivnosti relevantnih aktivnosti, sastavni su deo i glavne komponente procesa njegovog sprovođenja. Praćenje i evaluacija će služiti za praćenje napretka implementacije Strategije, za merenje u procesu stepena ostvarenosti njenih ciljeva, za procenu potreba i utvrđivanje pravca prilagođavanja, posebno u vezi sa aktivnostima. Proces monitoringa će se realizovati od strane KDU u saradnji sa odgovornim institucijama i uz široko učešće interesnih grupa*”.

Relevantni opštinski službenik je kontakt osoba u opštini za komunikaciju između opštine i KDU/resornih

ministarstava o pitanjima koja se odnose na sprovođenje Akcionog plana na centralnom nivou. Za aktivnosti predviđene akcionim planom na centralnom nivou koje će sprovoditi resorna ministarstva u opštinama, relevantni opštinski službenik je omogućio komunikaciju između nadležnih opštinskih institucija i ministarstva i biće deo svake direktne korespondencije između opštinskih institucija i ministarstva o takvim pitanjima.

Tačke kontakta i glavna ministarstva, sa kojima se radilo i održavali kontinuirani sastanci, za implementaciju akcionog plana za unapređenje prava romske, aškalijске i egipatske zajednice su: MONTI MZ; MŽSPPI; MRFT; AZRK; KIJA; KAJB; ARR; MK; Opštine preko resornih ministarstava. ZKM je održavao kontinuirane sastanke sa kontakt tačkama tokom tri godine sprovođenja akcionog plana.

3 Metodologija izveštaja

Izveštaj o sprovođenju Strategije i Akcionog plana za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija sledi metodologiju iste strukture kao i Strategija, pružajući podatke koji identifikuju sprovođenje ovog dokumenta, u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, stanovanja i zaštite od diskriminacije.

Ovi podaci su prikazani u izveštaju, u narativnom ili kvantitativnom obliku, kao i u statističkom obliku, u skladu sa Strateškim ciljevima i specifičnim ciljevima strategije i akcionog plana.

Izveštaj je sastavljen na osnovu podataka prikupljenih od centralnih institucija i institucija na lokalnom nivou. Za sprovođenje i za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022-2026, kao i Akcionog plana 2022-2024, podaci su prikupljeni od: **Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacije (MONTI)**, **Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MŽSPPI)**, **Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT)**, **Ministarstva zdravlja (MZ)**, neke od relevantnih opština kao i Agencije za zapošljavanje u Republici Kosovo (AZRK); u nekim slučajevima neke opštine i druge institucije, kao što su Kosovske bezbednosne snage (KBS), Akademija pravde (AP), Kosovska akademija za javnu bezbednost (KAJB), Kosovski institut za javnu upravu (KIJA) itd.

Podaci predstavljeni u ovom izveštaju su podaci i informacije koje su zvanično prihvatile institucije Kosova. Za izradu navedenog izveštaja nije korišćena nikakva metodologija za referenciranje spoljnih dokumenata ili drugih izveštaja, iz razloga što je izveštaj napisan prema zvaničnim podacima dobijenim od kontakt tačaka.

Struktura za obradu prikupljenih podataka izgrađena je na sledeći način:

1. Izveštavano je o svakoj oblasti koja je deo unapređenja prava zajednica Roma i Aškalija 2022-2026 i Akcionog plana 2022-2024;
2. Struktura i izveštavanje podataka je povezana sa strateškim ciljevima i specifičnim ciljevima zasnovanim i na aktivnosti akcionog plana;
3. Prijavljene su i razrađene i druge aktivnosti u vezi sa ciljevima Strategije i akcionog plana, koje su direktno ili indirektno uticale na sprovođenje njenog akcionog plana;
4. Date su određene preporuke, koje se uglavnom odnose na dimenziju neispunjavanja određenih ciljeva ili unapređenje implementacije akcionog plana;
5. Predstavljeni su izazovi koji se javljaju samo u slučajevima nesprovođenja akcionog plana;
6. Na kraju svake aktivnosti dat je zaključak o nivou ispunjenosti aktivnosti kao: „ispunjeno“, „delimično ispunjeno“ itd. Zaključak je zasnovan na stvarnim procenama dokaza izveštavanja.
7. Za svaku oblast primene, date su preporuke.
8. Prikupljanje podataka je vršila KDU/KP u bliskoj saradnji sa odgovarajućim institucijama, gde su se sastanci i konsultacije održavali u različitim formama. Podaci prikazani u ovom izveštaju, prema pojašnjenju institucija, pored zajednica Roma i Aškalija, obuhvataju i zajednice Egipćana u Republici Kosovo.

4 Implementacija, nadzor i izveštajni period

Za sprovođenje i unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija, 2022-20226 i Akcionog plana 2022-2024, predstavljene su sve akcije nadležnih i pratećih institucija na osnovu akcionog plana.

Izveštavanje relevantnih institucija, ministarstava i određenih agencija, pod nadzorom KDU, vrši se godinama i ti podaci su sažeti u ovom izveštaju. Izveštaj predstavlja podatke na osnovu indikatora navedenih u Akcionom planu 2022-2024, kao i izveštaje koji su sačinjeni.

Prikupljanje podataka za sprovođenje akcionog plana obavljeno je putem institucija, kao i na radionici održanoj od 17. do 19. decembra 2024. godine, na kojoj su učestvovalе sve institucije (kontakt tačke) koje kontinuirano izveštavaju. Radionica je podržana od strane KFOS-a.

Međutim, u narativnom obliku, za svaku oblast, izvešteno je, na osnovu aktivnosti akcionog plana i u slučaju da je bilo izazova u sprovođenju ili nesprovođenju aktivnosti, predstavljene su preporuke za svaku oblast.

Prikaz podataka u strukturi izveštaja je napravljen na takav način, gde je za svaku aktivnost prikazano izveštavanje, u 2022, 2023. i 2024. godini. Tako će čitalac imati priliku da uporedi podatke tokom godina napretka u sprovođenju Strategije i akcionog plana. Međutim, poređenje je takođe odraženo u statističkom prikazu srednjoročnog izveštaja.

Izveštavanje o podacima i nadzor su obavljени za tri (3) zajednice: Rome, Aškalije i Egipćane.

5 Prikaz nekih dostignuća u oblastima akcionog plana kroz statistiku

U narednom odeljku su predstavljena neka glavna dostignuća u oblasti implementacije, izražena u statistici. Međutim, u svim slučajevima bilo je nemoguće generisati statistiku, jer su radnje u ispunjavanju Strategije i akcionog plana morale biti opisane na narativni način, a ne samo statistički.

OBLAST OBRAZOVANJA

Registracija romske, aškalijске i egipćanske dece u javnim školskim ustanovama:

- 2022-6362 učenika;
- 2023-6434 učenika;
- 2024-6049 učenika;

Organizacija nastave na romskom jeziku od 2022-2024 godine:

- 210 učenika, u tri opštine (Prizren, Podujevo, Novo Brdo)

Dodela stipendija za pripadnike romske, aškalijске i egipćanske zajednice:

- Godina 2022-498 i 26 studenata;
- Godina 2023-467 učenika i 55 studenata;
- Godina 2024-417 stipendija za studente;

Mentorstvo studenata iz romske, aškalijске i egipatske zajednice:

- Godina 2022-600 učenika
- Godina 2023-Nije saopštena ukupna cifra
- Godina 2024-100 studenata

Dobijanje naknade za školske udžbenike za učenike romske, aškalijске i egipatske zajednice

- U 2024. godini koristilo je subvencije 5729 učenika

Registracija centara za učenje

- Do 2024. godine biće 56 registrovanih centara i 9 u procesu registracije

Podrška centrima za učenje

- Godina 2022-200,000 evra izdvojeno od strane MONT-a u 2022. godini, 14 NVO koje vode podržane centre
- Godina 2023-200,000 evra dodeljeno od strane MONT-a u 2023, 7 korisničkih NVO, sa ukupno 21 centrom za učenje
- Godina 2024-250,000 evra dodeljenih od strane MONT-a u 2024, 9 NVO korisnika sa 30 centara za učenje

Organizacija kampanja za podizanje svesti roditelja Roma i Aškalija o značaju i mogućnostima obrazovanja u ranom detinjstvu:

- Za tri godine (2022, 2023, 2024) prijavljeno je 8 informativnih sesija, u 7 opština i 7 centara za učenje.

ZAPOSŁJAVANJE I SOCIJALNA ZAŠTITA

Podsticanje upisa i učešća u stručnom usavršavanju, shodno potrebama tržišta rada

- U 2022. godini u obuku je uključeno 104 pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana
- U 2023. godini je u obuke uključeno 57 pripadnika romske, aškalijске i egipatske zajednice
- U 2024. godini u obuku je uključeno 24 pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana

Broj pripadnika romske, aškalijске i egipatske zajednice uključenih u subvencionisanje plata

- Godine 2022-26 osobe
- Godine 2023-23 osobe
- Godine 2024-16 osobe

Angažovanje pripadnike romske i aškalijске zajednice u praktični rad i u institucijama na centralnom i lokalnom nivou

- Godine 2022-3 osobe
- Godine 2023-10 osobe
- Godine 2024-2 osobe

Povećanje zaposlenosti romske i aškalijske zajednice kroz posredovanje u zapošljavanju

- Godina 2022-55 korisnika
- Godina 2023-104 korisnika
- Godina 2024-99 korisnika

Financijska podrška zajednicama Roma i Aškalijske kroz uključivanje u šeme socijalne zaštite

- Godine 2022-52 dece u porodičnom i alternativnom smeštaju; 113 dece je podržano sa isplatom od 100 evra iz šeme porodica dece sa invaliditetom
- Godine 2023-79 dece u porodičnom i alternativnom smeštaju; 122 dece je podržano sa isplatom od 100 evra iz šeme porodica dece sa invaliditetom
- Godina 2024-74 dece u porodičnom smeštaju; 130 dece je podržano sa isplatom od 130 evra iz šeme za porodice dece sa invaliditetom

Pružanje socijalne pomoći porodicama romske i aškalijske zajednice kroz šemu socijalne pomoći

- Godina 2022-3000 porodica sa 14, 100 članova su korisnici
- Godine 2023, 2,820 porodica sa 12,247 članova porodice su korisnici
- Godina 2024-2,637 porodica sa 12,294 člana porodice su korisnici

Korisnici hitnih šema po porodicama od strane pripadnika zajednica Roma, Aškalijske i Egipćana

- Godina 2022- 39 porodica
- Godina 2023- 19 porodica
- Godina 2024- 8 porodica

OBLAST ZDRAVSTVA

Pružanje mobilne mamografije u 5 opština za žene iz romske, aškalijske i egipatske zajednice

- Godina 2022 - Koristilo je 24 žene
- Godina 2023 - Koristilo je 46 žene
- Godina 2024 - Koristilo je 86 žene

Obavljanje kućnih poseta za majke i decu kao i druge osetljive grupe

- Godina 2022 - Koristilo je 3288 osoba

- Godina 2023-266 osoba, samo u 3 (tri) opštine
- Godina 2024-1242 osobe koje su imale koristi u nekoliko opština

Učešće zajednica Roma, Aškalijske i Egipćana u vakcinaciji dece

- U 2022. godini, kroz kampanju od vrata do vrata, ukupno je vakcinisano 14664 osoba
- 237 dece vakcinisano preko domova zdravlja

Predavanja za podizanje svesti za promovisanje zdravlja i prevenciju hroničnih i zaraznih bolesti, ishranu

- Godina 2022-Nema tačnih izveštaja
- Godina 2023-Prijavljena 24 predavanja za podizanje svesti
- Godina 2024-Prijavljena 92 predavanja za podizanje svesti

OBLAST STANOVANJA

Podizanje kapaciteta opština za korišćenje elektronske platforme sa podacima za socijalno stanovanje.

- Aktivnosti za unapređenje platforme uključuju 100.000 evra izdvojenih za 2025. godinu

Osobe iz redova zajednica, Roma, Aškalijske i Egipćana koje su dobile besplatnu pravnu pomoć od ABPP

- 2022-428 članova romske, aškalijske i egipatske zajednice
- 2023-508 članova romske, aškalijske i egipatske zajednice
- 2024-420 članova romske, aškalijske i egipatske zajednice

Podrška u renoviranju, rekonstrukciji i obezbeđivanju građevinskog materijala za potrebe kuća na privatnim parcelama zajednica Roma i Aškalijske.

- 10 Roma, 10 Aškalijske i 20 Egipćana dobilo je sredstva od 1 miliona evra izdvojenih za socijalno stanovanje.

Unapređenje postojeće infrastrukture u naseljima romske i aškalijske zajednice, gde su takve potrebe utvrđene studijom izvodljivosti.

- 107 kuća je izgrađeno i 75% korisnika u ovoj kategoriji su pripadnici romske, aškalijske i egipatske zajednice.

ZAŠTITA I BORBA PROTIV DISKRIMINACIJE

Periodično identifikovanje i procena potreba za obukom kosovskih državnih službenika, na centralnom i lokalnom nivou za podizanje profesionalnih kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv diskriminacije.

- Održane su obuke za „Uvod u antigipsizam“, koje su posvećene javnim službenicima.

Razvoj kapaciteta i pružanje osnovnih, naprednih i specijalizovanih obuka za podizanje profesionalnih kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv diskriminacije i rasizma, prema pripadnicima romske i aškalijске zajednice: Kosovska policija; Popravna služba; Probaciona služba; Carine Kosova; Agencija za upravljanje vanrednim situacijama; Policijski inspektorat Kosova, kao i privatna fizička i pravna lica

- U 2022. godini: KAJB je sproveda obuku na 6 različitih tema sa 597 učesnika.
- 2023: Učesnici na obukama u: Kosovskoj policiji ima ukupno sedam (7) pripadnika Roma i Aškalija, dok su tri (3) iz egipćanske zajednice, a Kosovska popravna služba ima jednog (1) pripadnika iz zajednice Egipćana.
- 2024: Ukupno 28 učesnika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana uključeno je u obuku iz oblasti policijske delatnosti, na obuci „Policajac“.

Obaveza stvaranja nacionalne platforme za zaštitu od diskriminacije za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana

- Nacionalna platforma je stvorena 2022. godine i nastavlja da postoji uz podršku partnera kroz KDU.
- Na nacionalnoj platformi do decembra 2024. prijavljena su 52 slučaja diskriminacije i uspešno je rešeno 18 slučajeva

Tehnička grupa za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije

- U 2022. godini održala je 3 sastanka
- U 2023. godini održala je 3 sastanka
- U 2024. godini održala je 4 sastanka

Formiranje radne grupe za rane brakove

- Za borbu protiv ove negativne pojave u društvu, odlukom Vlade br. 41/178 od 13.12.23, osnovana je međuinstitucionalna radna grupa za sprečavanje i prijavljivanje ranih brakova u zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana

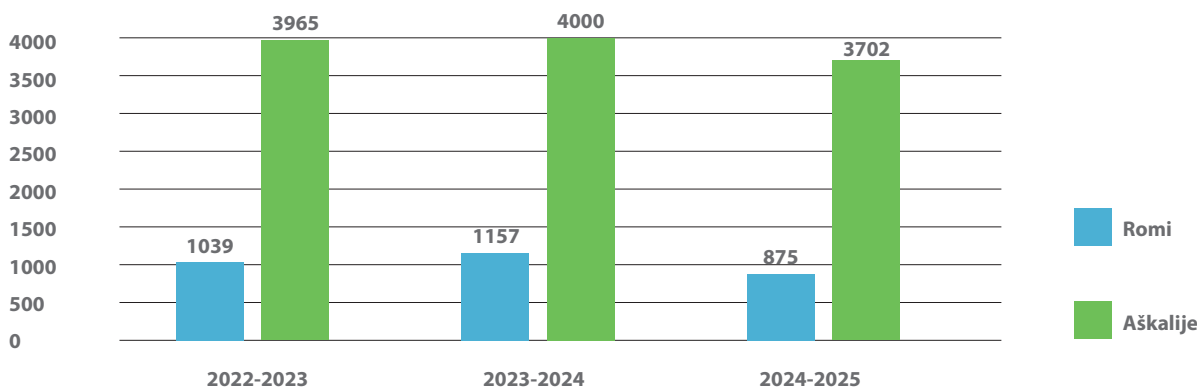
6 Implementacija akcionog plana u oblasti obrazovanja i napredak

U okviru Strategije za unapređenje prava romske, aškaliske i egipatske zajednice, 2022-2025 i akcionog plana, oblast obrazovanja identifikuje sledeće specifične ciljeve: **Podizanje svesti i promovisanje značaja obrazovanja i uključivanja dece iz zajednica Roma i Aškalija na svim nivoima obrazovanja i među svim relevantnim akterima; Poboljšanje akademskog uspeha učenika i studenata iz zajednica Roma i Aškalija kroz specijalizovane dopunske programe i afirmativne mere u obrazovanju; Borba protiv diskriminacije, rasizma, stigmatizacije, govora mržnje, nasilja iz mržnje i maltretiranja u školama i promovisanje kulture i istorije zajednica Roma i Aškalija;**

1. Što se tiče aktivnosti praćenja i sprovođenja administrativnog uputstva za olakšavanje kriterijuma za upis dece Roma i Aškalija u javne predškolske ustanove: izvršeno je praćenje sprovođenja administrativnog uputstva za olakšavanje kriterijuma za upis dece Roma i Aškalija u javne predškolske ustanove. Prema podacima iz praćenja sprovođenja ovog uputstva i podacima dostavljenim iz sistema MONTI, SMIA, u godini 2022-2023, broj upisanih učenika iz romske zajednice je **6362 učenika (romi 1039, aškalije 3965 i egipćani 3306)**. Dok je ovaj broj u 2023-2024. godini **6434** (Romi, 1157 Aškalije 4000, Egipćani, 4000), dok je za 2024-2025 6049 (Romi 875, Aškalije 3702, Egipćani 1472). **Zaključak: Aktivnost je završena.**

2. **Prevenција napuštanja škole dece romske, aškaliske i egipćanske zajednice je važno pitanje i iz tog razloga rade timovi za prevenciju napuštanja škole (EPRMD).** U 2022. godini centralni tim za sprečavanje napuštanja, u saradnji sa nevladinim organizacijama, uspeo je da spreči napuštanje škole od strane pet (5) učenika u opštini Prizren. U 2023. godini, MONTI je podržao funkcionisanje timova i izradu opštinskih planova za 15 opština, i kontinuirano je davao konkretne preporuke za identifikovane slučajeve, u vezi prevencije i napuštanja škole. Što se tiče realizacije ove aktivnosti, MONTI je ponudio nekoliko modula i to: *Prevenција diskriminacije u školama; Promovisanje rodne ravnopravnosti; Prevenција govora mržnje; Prevenција nasilja u porodici; Prevenција trgovine decom; Sprečavanje seksualnog uznemiravanja; Program omladinske inicijative - Y Omladina; Prevenција ranih brakova; Sprečavanje dečijeg rada.* U 2024. godini, MONTI nije izvestio o ovoj aktivnosti, sa konkretnim brojkama u vezi sa napuštanjem. Međutim, u novembru 2024. godine, MONTI je započeo izradu vodiča za prevenciju ranih brakova. Ovi vodiči će biti posvećeni roditeljima, školama i nevladinim organizacijama. **Zaključak: Konkretna aktivnost je ispunjena u 2022, 2023 dok za 2024 nema izveštaja.**
3. **Organizacija dopunske nastave na romskom jeziku je delimično sprovedena uprkos spre-**

Broj učenika prema etničkoj pripadnosti

mnosti MONTI da pruži podršku. U 2022. godini, se samo opština Prizren prijavila za dopunsku nastavu iz relevantnih predmeta na romskom jeziku. Međutim, u 2023. godini, stanje je bilo zadovoljavajuće. Tako je u 2023. godini dopunska nastava na romskom jeziku nastavila da se organizuje u opštini Prizren, i to u četiri škole u kojima je učestvovalo 100 učenika. Takođe, 2023. godine je prijavljeno da je opština Novo Brdo angažovala dopunsku nastavu na romskom jeziku gde je bilo angažovano 13 učenika, 7 dečaka i 6 devojčica, kao i 2 nastavnika. Dopunska nastava za decu romske i aškaliske zajednice organizovala je i opština Podujevo, gde je bilo uključeno 97 dece, odnosno 62 dečaka i 35 devojčica, kao i 4 nastavnika. U 2024. godini nastava romskog jezika je nastavila da se organizuje u opštini Prizren u četiri škole koju pohađa oko 100 učenika. Nema informacija o sprovođenju nastave u više od jedne opštine. **Zaključak: Aktivnost nije u potpunosti ispunjena u 4 opštine.**

4. **Podela 500 stipendija za decu romske i aškaliske zajednice:** Za 2022. godinu dodeljeno je 498 stipendija za učenike iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, koji su ispunili kriterijume. Ukupan iznos koji je izdvojen je 149.400.00 evra. Takođe, koristi je imalo 26 studenata upisanih na prvu godinu studija, kojima je MONTI dodelio stipendije u vrednosti od 1.000 evra po studentu, u ukupnom iznosu od 26.000 evra. MONTI je za 2023. godinu planirao 500 stipendija u vrednosti od 150.000 evra, dok je u školskoj 2023/24. godinu dobilo stipendiju 467 studenata. Takođe, tokom 2023. godine dodeljeno je 55 stipendija pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana kroz sporazum između MONTI i MALS-a. Monitoring za ove studente će sprovoditi VORAE, Roma Versitas iu saradnji sa Univerzitetom „Ukshin Hoti“ u Prizrenu. U 2024. godini dodeljeno je 417 stipendija. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

5. **Mentorstvo 50 studenata iz romske i aškaliske zajednice:** Tako je 2022. godine projekat INCLUDE dodelio grantove za dve (2) nevladine organizacije koje će biti mentori za 600 učenika viših razreda srednjih škola, uključujući i korisnike stipendija iz MONTI. U 2023. godini, prema podacima MONTI, mentorstvo studenata iz zajednica sprovodila je NVO Roma Versitas Kosova. Iz izveštaja koji je stigao iz opština, pored ovih podataka dobijenih od strane MONTI, proizilazi da je 20 lju-

di iz zajednice Aškalija, 2 iz egipćanske zajednice i 5 iz romske zajednice, imalo koristi od mentorstva u opštini Podujevo. U 2024. godini, mentorstvo studenata sprovedla je NVO VORAE, gde je mentorisano 110 studenata (svi aktivni studenti). **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

6. **Promovisanje mogućnosti obrazovanja i profesionalnog osposobljavanja (promotivni materijali), za orijentaciju u karijeri za učenike 9. razreda:** MONTI je 2022. godine organizovao kampanju karijernog vođenja koja se organizuje svake školske godine. Tokom 2023. godine napravljeni su planovi za kampanje podizanja svesti Save the Children. 2024. godine počela je implementacija projekta „**Oснаživanje ugroženih zajednica na Kosovu kroz bolji i ravnopravan pristup tržištu rada**“ koji ima za cilj podršku ovim zajednicama u obrazovanju i stručnom usavršavanju i učenicima 6-9 razreda za karijerno vođenje. U 2025. godini planirana je finansijska podrška iz projekta za učenike obaveznog obrazovanja od 6-9 razreda i za učenike srednjih stručnih škola: *Pružanje finansijske pomoći za 300 učenika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koji su u opasnosti od napuštanja nižih srednjih škola iz finansijskih razloga i Pružanje finansijske pomoći za 150 učenika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koji su u opasnosti da napuste stručne škole iz finansijskih razloga.* **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena samo u 2024-2025. godini.**
7. **Obezbeđivanje školskog materijala za učenike romske, aškaliske i egipćanske zajednice za socijalne slučajeve izvršeno uz pomoć MONTI:** U 2022. godini, MONTI je obezbedio besplatne udžbenike svim učenicima iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U 2023. godini, odnosno za školsku 2023/2024. godinu nadoknadio je roditeljima finansijska sredstva da obezbede školske udžbenike i sredstva za učenje za 1-5 i 6-9 razred, za učenike obaveznog obrazovanja. Za 1-5 razred nadoknađeno je 50 evra po učeniku, a za 6-9 razred 30 evra za nastavna sredstva. U ovom slučaju, takođe su dobila i deca romske i aškaliske zajednice. U 2024. godini, MONTI je nadoknadio roditeljima finansijska sredstva za obezbeđivanje udžbenika i nastavnih sredstava za 1-9 razred. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
8. **Podrška u registraciji 20 centara za učenje:** Tokom 2022. godine registrovano je i 20 centara za

učenje, do 2022. godine je registrovano ukupno 38 centara za učenje. Do 2023. godine registrovana su 52 centra za učenje. Od decembra 2023. godine oko 21 centar za učenje je počeo da se prijavljuje za ponovnu registraciju. Takođe u 2023. godini podržana su 4 centra za učenje romske i aškalijске zajednice u opštini Podujevo. U 2024. godini, ispostavilo se da je 56 centara registrovano dok je 9 u procesu registracije. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

9. Podrška za 30 registrovanih centara za učenje na osnovu administrativnih uputstava:

Za 2022. godinu, MONTI je izdvojio budžet od 200.000 evra za podršku nevladinim organizacijama, koje vode centre za učenje, a koji podržavaju učenike iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Na osnovu poziva za finansiranje NVO koje vode obrazovne centre, prijavilo se 15 NVO, a proglašeno je 5 pobednika sa 14 obrazovnih centara koji su ispunili kriterijume. U 2022. godini, takođe kroz projekat INCLUDE, dodeljeni su grantovi nevladinim organizacijama za organizovanje letnjih i zimskih škola za učenike iz ovih zajednica. U 2023. godini, prema Administrativnom uputstvu 19/2018, objavljen je poziv za finansiranje nevladinih organizacija koje vode centre za učenje koji podržavaju učenike iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, koji doprinose obrazovnom postignuću. Planirani budžet bio je u iznosu od 200.000.00 evra. Ovim pozivom je ostvarilo koristi 7 NVO sa ukupno 21 centrom za učenje. Za 2024. godinu, MONTI je objavio poziv za finansiranje nevladinih organizacija koje vode centre za učenje koji podržavaju učenike iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i druge, doprinoseći obrazovnom postignuću. Planirani budžet bio je u iznosu od 250.000.00 evra. Ovim pozivom je ostvarilo koristi 9 NVO sa ukupno 30 centara za učenje. Budžet planiran za ovaj poziv je podeljen – potrošen u celosti. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

10. Što se tiče pregleda postojećih nastavnih planova i programa na romskom jeziku i izrade novih udžbenika na romskom jeziku: 2022. godine održan je sastanak sa predstavnicima romske zajednice i stručnjacima za romski jezik u vezi sa postojećim nastavnim planovima i programima i udžbenicima na romskom jeziku. U 2023. godini, prema podacima MONTI, ovaj proces još nije počeo jer je planirano da počne 2024. godine uz podršku Saveta Evrope (SE) novim četvorogodišnjim (4)

projektom. Još nema tačnog datuma kada će tačno ovaj projekat početi. U 2024. godini MONTI je održao trodnevnu radionicu za razmatranje zahteva koji proizilaze iz revizije nastavnih planova i udžbenika za jezik i kulturu Roma. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**

11. Organizacija informativnih sastanaka za podizanje svesti roditelja Roma i Aškalija o važnosti i mogućnostima obrazovanja u ranom djetinjstvu:

U 2022. godini održani su sastanci koji izveštavaju o olakšicama koje pruža važeće AU za upis romske i aškalijске dece u predškolske ustanove. U 2023. godini, organizovane su 4 informativne sesije sa roditeljima zajednica o mogućnostima koje AU nudi za uključivanje dece u predškolske institucije, sa ciljem informisanja o pravima koja romska i aškalijška zajednica imaju u predškolskim institucijama. Sastanci su održani u 3 opštine, Kosovo Polje, Đakovica i Uroševac. U 2024. godini organizovane su 4 informativne sesije sa roditeljima zajednica o mogućnostima koje AU nudi za uključivanje dece u predškolske ustanove u cilju informisanja roditelja romske i aškalijске zajednice da prijave decu u predškolske ustanove. Sesije su održane u 4 opštine u 7 centara za učenje i to: Prizren, Đakovica, Uroševac, Istok. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena, samo u 2023. i 2024. godini.**

12. Pregled/dopuna udžbenika o društvu i životnoj sredini kroz pristup uključivanja kulturnih i istorijskih dimenzija nevećinskih zajednica, sa ciljem eliminacije isključujućeg i diskriminatornog jezika:

MONTI je 2022. godine, izradio i odobrio dva priručnika za demokratsku kulturu, koji se bave maltretiranjem u školama i zaštitom životne sredine. Ujedno, tokom 2022. godine organizovane su obuke u školama gde su predstavljeni priručnici. MONTI je 2023. godine, podržao istraživanje o jeziku koji se koristi u školskim udžbenicima. U vezi sa ovom aktivnošću, Institucija ombudsmana (IO) je takođe izradila i objavila Izveštaj po službenoj dužnosti o jeziku koji se koristi u udžbenicima za niže srednje obrazovanje, u avgustu 2023. godine. U ovom izveštaju IO-a je konstatovano da udžbenici nisu diskriminatorni. Štaviše, IPO je poslala mejl MONTI u kome ih obaveštava da će isto istraživanje biti nastavljeno za udžbenike za 10, 11 i 12 razred. 2024. godine potpisan je Sporazum o saradnji između MONTI i NVO VoRAE za izradu nastavnog materijala za

istoriju, tradiciju i kulturu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i ovi materijali će biti uključeni kao dodatak nastavnim materijalima, dok će uz reviziju tekstova isti materijali biti uključeni u revidirane tekstove. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

13. Priprema materijala i udžbenika koji se mogu podeliti u posebne module za istoriju i kulturu romske i aškalijske zajednice u izbornim predmetima dala je rezultate u 2022. i 2023. godini. Predlog programa podrške razvio je projekat INCLUDE. Program obuke o stvaranju zajednice demokratiskog i inkluzivnog učenja u školama je razvijen i naknadno akreditovan od strane MONTI. Takođe su izrađena i objavljena dva priručnika, jedan za nastavnike i direktore škola i drugi za trenere, na albanskom, engleskom i srpskom jeziku. 2023 godine je u saradnji sa OEBS-om izrađen priručnik za interkulturalizam u obrazovanju, a u vezi sa tim biće organizovane i obuke sa nastavnicima. Između ostalog, MONTI je izradio sledeće module: Prevencija diskriminacije u školama; Promovisanje rodne ravnopravnosti; Prevencija govora mržnje; Prevencija nasilja u porodici; Prevencija trgovine decom; Sprečavanje seksualnog uznemiravanja; Program omladinske inicijative - Y Omladina; Prevencija ranih brakova; Sprečavanje dečijeg rada. U 2024. godini u vezi sa ovom aktivnošću prijavljen je samo sporazum MONTI potpisan sa VoRAE. **Zaključak: Aktivnost ispunjena, ali slična prethodnoj aktivnosti.**

6.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI

1. U vezi sa subvencionisanjem plaćanja obdaništa za povećanje uključenosti dece iz romske i aškalijske zajednice u nova obdaništa koja će biti izgrađena u opštinama sa većom koncentracijom pomenutih zajednica, treba naglasiti da je jedan od izazova u sprovođenju bio subvencionisanje plaćanja za obdanište radi povećanja uključenosti dece iz romske i aškalijske zajednice u nova obdaništa koja će biti izgrađena u relevantnim opštinama. Ovaj cilj nije bio ispunjen 2022, 2023 i 2024 godine, jer prema MONTI opštine nisu konkurisale za neki takav proces. Dakle, ovo pitanje, koje pripada specifičnom cilju 1.1, može se označiti kao izazov za sprovođenje i unapređenje prava zajednica Roma, Aškalija i Egipćana tokom tri godine.
2. Čak je i funkcionisanje timova za prevenciju napuštanja bilo izazov samo po sebi, u smislu njihovog

nefunkcionisanja. Iz rezultata izveštavanja izgleda da timovi ne funkcionišu na očekivani način. Tako je u školskoj 2023/2024 godini prijavljeno da je 54 učenika napustilo školu, na nivoima od 1. do 12. razreda, gde je od 1. do 9. razreda školu napustilo 50 učenika.

3. Mentorisanje učenika i studenata Roma i Aškalija nema zadovoljavajući napredak, ili je mehanizam izveštavanja neefikasan.
4. Istraživanje potreba za obrazovanjem odraslih iz redova romske i aškalijske zajednice ostaje neispunjena aktivnost za unapređenje prava romske, aškalijske i egipatske zajednice. U 2022, 2023 i 2024. godini nikada nije predstavljen detaljan izveštaj koji prikazuje ove potrebe.
5. Organizovanje kampanja za podizanje svesti u školama u vezi sa promocijom mogućnosti u stručnom obrazovanju bilo je siromašno i uglavnom pokriveno aktivnostima nevladinih organizacija, bez vidljive institucionalne podrške.
6. Programi opismenjavanja se organizuju u Prištini, ali nema preciznih podataka o broju učesnika. Ova aktivnost, deo koji se sprovodi na osnovu individualnih ili grupnih zahteva na opštinskom nivou. Organizovane su aktivnosti i programi opismenjavanja, koje je pratilo 27 članova romske i aškalijske zajednice u opštini Podujevo 2023. godine, dok 2022. godine nije bilo podataka u vezi sa aktivnostima opismenjavanja. Međutim, ostaje izazov da se ovaj zadatak zadovoljavajuće realizuje, kako u pogledu izveštavanja tako i u pogledu realizacije. U 2024. godini, MONTI nije prijavio nikakve konkretne podatke u vezi sa ovom aktivnošću.
7. Povećanje uključenosti pripadnika romske i aškalijske zajednice u programe stručnog osposobljavanja je takođe bio izazov sam po sebi. U 2022. godini nije bilo podataka u vezi sa ovom aktivnošću, dok je u 2023. godini prijavljeno 19 učesnika iz romske i aškalijske zajednice u ovim programima u opštini Podujevo. U 2024. godini su sprovedena istraživanja i planiranja i u saradnji sa SAVE the Children u vezi sa ovom aktivnošću u 2024. godini, započeta je implementacija projekta **“Osnaživanje ugroženih zajednica Kosova kroz bolji i ravnopravan pristup tržištu rada”**. Generalno, aktivnost nije zadovoljavajući način ispunjena.

8. Izazov sam po sebi, za 2022. i 2023. godinu, bio je revizija postojećih programa i udžbenika na romskom jeziku i izrada novih udžbenika. To je zato što je 2022. godine održan samo jedan sastanak, dok 2023. godine nisu prijavljeni podaci, dok je 2024. godine prijavljen sporazum između MONTI i NVO VoRAE, međutim, nije prijavljen nikakav konkretan napredak za ovaj proces, već samo ove prateće aktivnosti.
9. Obezbeđivanje mesta prosvetnih medijatora u najmanje 7 opština sa većom koncentracijom romske i aškalijske zajednice kako bi se smanjilo neregistrovanje i napuštanje školovanja, kao i da bi se podigla svest o značaju obrazovanja i borbe protiv diskriminacije je aktivnost koja se nije realizovala 2022, 2023. i 2024. godine.
5. Treba povećati učešće romske i aškalijske zajednice u programima obuke i stručnog obrazovanja. Za sada nije prijavljena nijedna aktivnost koja bi tako nešto omogućila na realan način.
6. Nije realizovana aktivnost pregleda tekstova na romskom jeziku i izrada planova i programa na romskom jeziku. Bilo je samo nekoliko pratećih aktivnosti. NVO zajedno sa MONTI treba da izveštavaju o napretku u realizaciji ove važne aktivnosti u narednim godinama.
7. Preporučuje se da se organizuje više sastanaka i informisanja u vezi sa obrazovanjem u ranom detinjstvu za pripadnike romske, aškalijske i egipatske zajednice. NVO treba da preduzmu više promotivnih aktivnosti koje olakšavaju i dopunjuju sprovođenje ove važne aktivnosti Strategije i akcionog plana.

6.2.PREPORUKE

1. U smislu sprovođenja Strategije za unapređenje prava romske, aškalijske i egipatske zajednice, preporučuje se da institucije, odnosno MONTI i opštine, preduzmu korake za subvencionisanje plaćanja obdaništa, sa ciljem većeg uključivanja dece iz ovih zajednica u obdaništa.
2. Ekipe za sprečavanje napuštanja škola treba da budu funkcionalnije i efikasnije u obavljanju svojih dužnosti i da iste izveštavaju o konkretnim rezultatima. Ovo se do sada nije dogodilo.
3. Da se efikasno izveštava o mentorstvu učenika i studenata iz romske, aškalijske i egipatske zajednice i od strane relevantnih NVO koje sprovode ovu aktivnost, stvaranjem efikasnijeg sistema kako za sprovođenje, tako i za izveštavanje i praćenje.
4. Preporučuje se da nevladine organizacije sprovedu temeljno istraživanje, uz institucionalnu podršku, koje identifikuje potrebe za obrazovanjem odraslih iz redova romske, aškalijske i egipatske zajednice.
8. Treba preispitati aktivnost obezbeđivanja pozicija posrednika u obrazovanju. MONTI, opštine i nevladine organizacije koje predstavljaju romsku, aškalijsku i egipatsku zajednicu, treba da iznesu pravi razlog zašto ova aktivnost nije ispunjena i takođe treba da se angažuju na ispunjavanju aktivnosti, sa ciljem sprečavanja napuštanja.
9. Preporučuje se organizovanje više kampanji za podizanje svesti sa roditeljima dece iz romske, aškalijske i egipatske zajednice u vezi sa obrazovanjem u ranom detinjstvu, a ove sesije treba da budu podržane od strane NVO-a u saradnji sa institucijama.
10. Pojedine prijavljene aktivnosti, u ispunjavanju Strategije i akcionog plana, ne rešavaju pitanje kome je aktivnost posvećena, već su više prateće aktivnosti u preduzimanju akcija. Takođe, postoje slučajevi kada potrošeni budžet nije prijavljen.

7 Implementacija akcionog plana u oblasti zapošljavanja i socijalne dobrobiti

U okviru ispunjenja ciljeva: 1. **Poboljšanje pristupa ravnopravnom učešću na tržištu rada kroz sistematizaciju pripadnika romske i aškaljske zajednice u opštinskim kancelarijama za zapošljavanje i programima stručnog osposobljavanja; 2. Povećanje učešća i mogućnosti za zapošljavanje kroz senzibilizaciju poslodavaca i pripadnika romske i aškaljske zajednice, kao i stimulativne mere za poslodavce i 3. Uključivanje romske i aškaljske zajednice u zapošljavanje u centralnim i lokalnim javnim institucijama, prema kvotama određenim zakonom,** U oblasti zapošljavanja i socijalnog staranja, tokom 2022-2024. godine, došlo je do pomaka u ispunjavanju aktivnosti i akcionog plana, a ovaj napredak je uočen i u efikasnosti trošenja budžeta.

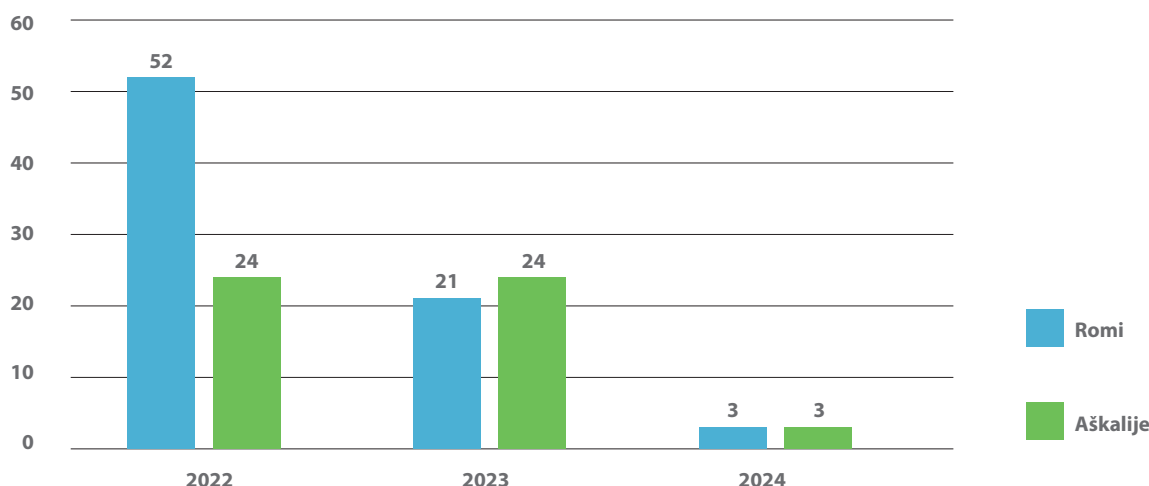
1. **Podsticanje registracije i učešća u stručnoj obuci prema potrebama tržišta rada:** U 2022. godini AZRK je postigla sporazum sa VoRAE i drugim organizacijama, gde je omogućeno informisanje o uslugama zapošljavanja i profesionalne obuke. Kao rezultat toga, 2022. godine, ukupno 104 osobe iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana bile su uključene u stručno usavršavanje; Romi 52, Aškalije 24 i Egipćani 28. Tokom 2023. godine, ukupno 57 kandidata imalo je koristi od uključivanja u stručnu obuku u Centrima za stručno obrazovanje i obuku (CSO), od kojih su 21 bili Romi, 24 Aškalije i 12 Egipćani. Budžet nije podeljen po

zajednicama, ali obračunska vrednost za osobe uključene u obuku iznosi oko 12000 evra. Tokom 2024. godine, ukupno 24 kandidata, od kojih su 3 Roma, 3 Aškalije i 18 Egipćana, imali su koristi od uključivanja u stručnu obuku u CSU. Budžet nije podeljen po entitetima, ali obračunska vrednost za osobe uključene u obuku košta oko 6000 evra.

Zaključak: Aktivnost ispunjena.

2. **Analiza uticaja subvencionisanja na dugoročno zapošljavanje romske i aškaljske zajednice u privatnom sektoru:** Nije sprovedena. Međutim, u vezi s ovom aktivnošću, bilo je nekoliko prijavljenih radnji koje su povezane. U 2022. godini broj uključenih u subvenciju zarada bio je 26 lica, od kojih: 7 Roma, 10 Aškalija i 9 Egipćana. Tokom 2023. godine u aktivnu masu uključeno je 23 lica; subvencije zarada, od čega 5 Roma, 6 Aškalija i 12 Egipćana. Budžet za angažovanje 23 osobe na šest (6) meseci u subvencionisanju plata je 23,460 evra. Tokom 2024. godine u aktivnu masu uključeno je 16 lica; subvencije zarada, od čega 2 Roma, 10 Aškalija i 4 Egipćana. Budžet za angažovanje 16 osoba na šest meseci u subvencionisanju plata je 33600 evra. **Zaključak: Aktivnost ispunjena na indirektan način, nema analize.**
3. **Angažovanje pripadnike romske i aškaljske zajednice u praktični rad i u institucijama na**

Učešće u profesionalnim obukama

centralnom i lokalnom nivou: Što se tiče angažovanja pripadnika romske, aškalijske i egipatske zajednice na praktičnom radu u javnim institucijama, AZRK je angažovala uz nadoknadu pripadnike romske i aškalijske zajednice na praktičnom radu i u institucijama na centralnom i lokalnom nivou. U 2022. godini bila su 3 korisnika, 1 Rom, 1 Aškalija, 1 Egipćanin. Tokom 2023. godine uključeno je 10 lica u aktivnu masu; praktični rad, od toga 1 Rom, 5 Aškalija i 4 Egipćana. Budžet za angažovanje 10 osoba na (6) meseci na praktičnom radu je iznosio 10.200 evra. Tokom 2024. godine u aktivnu masu su uključene 2 osobe; praktični rad, od kojih 2 Aškalije. Budžet za angažovanje 2 osobe za godinu dana u praksi na radu je 4080 evra.
Zaključak: Aktivnost ispunjena.

4. Uključivanje pripadnika romske i aškalijske zajednice u obuku na radnom mestu: U 2022. godini, 3 člana zajednice Aškalija su bila angažovana na obuci za posao. U 2023. godini, 18 pripadnika zajednice Roma i Aškalija bilo je angažovano na obuci za posao u Opštini Podujevo. U ovom aspektu nije bilo drugih izveštaja. U 2024. godini nije bilo angažovanih. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

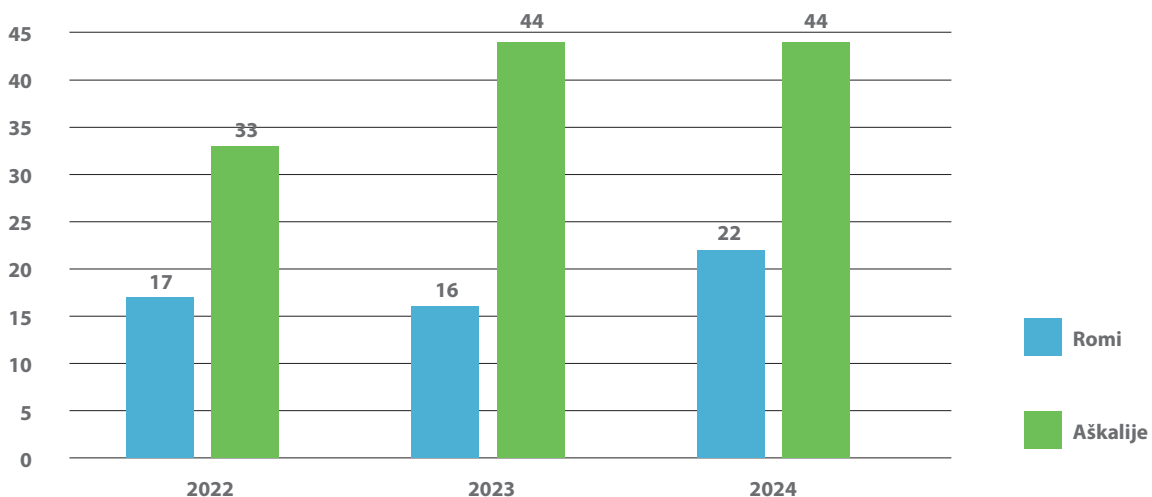
5. Podela sredstava za romske i aškalijske zajednice iz fonda za grantove za samozapošljavanje/startup, sa fokusom na osnaživanje žena u biznisu i zapošljavanje: U 2022. godini nije bilo prijavljenih aktivnosti. U 2023. godini je jedan (1) milion evra dodeljen za grantove iz Ministarstva za zajednice i povratak za NVO koje imaju projekte za zapošljavanje romske i aškalijske zajednice. Sa

druge strane, dva (2) miliona evra iz ovog Ministarstva dodeljena su poljoprivrednicima i malim startap preduzećima 111 pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana je koristilo ovaj grant. U 2024. godini nije prijavljen rezultat za ovu aktivnost. **Zaključak: Aktivnost delimično i samo u 2023.**

6. Povećanje zaposlenosti iz zajednica Roma i Aškalija kroz posredovanje u zapošljavanju: U 2022. godini, korisnici su bili članovi zajednica, ukupno 55, od toga 17 Roma, 33 Aškalija i 25 Egipćana. Dok su 2023. godine, prema podacima AZRK-a, 104 osobe posredovane u zapošljavanju, od kojih su 16 bili Romi, 44 Aškalije i 44 Egipćani. Tokom 2024. godine posredovano je u zapošljavanju 99 osoba, od kojih su 22 Roma, 44 Aškalija i 33 Egipćana. Međutim, nije naveden broj posrednika, kako je predviđeno Strategijom i akcionim planom. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

7. Što se tiče kampanje podizanja svesti o pružanju usluga zapošljavanja putem ISUZ informativnog sistema za upravljanje zapošljavanjem kroz kampanje: U 2022. godini, prema AZRK, sa ciljem informisanja građana o pružanju usluga zapošljavanja putem ISUZ (informativnog sistema za upravljanje zapošljavanjem), održani su sajmovi zapošljavanja na kojima su predstavljene i usluge zapošljavanja i stručnog osposobljavanja. U 2023. godini, u saradnji sa reprezentativnim udruženjima zajednica Roma i Aškalija, članovi ovih zajednica su informisani i ohrabreni da učestvuju i imaju koristi od aktivnih usluga tržišta rada i mera koje sprovodi

Rast zaposlenja putem posredovanja

AZRK. Nema izveštaji o konkretnim statističkim podacima za ispunjavanje ove aktivnosti strateškog i specifičnog cilja 1, osim za Opštinu Podujevo, gde je uključeno 12 pripadnika romske i aškalijske zajednice. U 2024. godini je održan sajam zapošljavanja, gde su uključene i romske, aškalijske i egipatske zajednice. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

8. **U vezi sa organizovanjem informativnih sastanaka sa predstavnicima romske i aškalijske zajednice:** U 2022. godini, dana 05.07.2022, KAJB je realizovala promociju posebnih programa obuke za prava zajednica uz podršku Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju/OEBS na Kosovu. Radionica je održana u cilju podsticanja mladih iz zajednica Roma, Aškalijske i Egipćana da se prijave na konkurs Kosovske policije. U ovoj aktivnosti učestvovalo je 30 učesnika iz zajednice Roma i Aškalijske. U 2023. godini, je prema podacima AZRK-a, za profesionalno osposobljavanje, VoRAE organizovao informativne sastanke u ruralnim oblastima za uključivanje članova zajednice u obuku u CSO. U 2024. godini, mnoge službe za zapošljavanje su organizovale sastanke sa predstavnicima zajednica. **Zaključak: Aktivnost ispunjena, ali ne u zadovoljavajućoj meri.**

9. Što se tiče izgradnje kapaciteta socijalnih radnika o važnosti borbe protiv diskriminacije, jednakog tretmana i pristupa održivim rešenjima za korisnike socijalnih usluga u 7 regiona Kosova: Tokom 2022. godine, obučeno je više od 60 trenera porodičnih socijalnih usluga, koji će razvijati materijale/module i pružati obuku za pružaoce socijalnih i porodičnih usluga, bez obzira na etničku pripadnost. Tokom 2023. godine, SSPUP čiji je mandat razvoj socijalnih radnika, stručnjaka koji pružaju porodične socijalne usluge, uz podršku nevladinih organizacija QKRMT i Save and Children je razvio i organizovao obuku sa 6 modula.

Ukupno, tokom 2023. i 2024. godine, je obučeno 517 pružalaca socijalnih i porodičnih usluga iz javnog i nevladinog sektora sa 6 modula obuke bez obzira na etničku pripadnost, za sve socijalne radnike na Kosovu. Od njih 501 Albanac, 15 Srba i 1 iz zajednice Aškalijske. Dok je od ovog ukupnog broja obuci prisustvovalo i 10 profesionalaca, pružalaca porodičnih socijalnih usluga za osobe sa invaliditetom. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

Finansijska podrška za zajednice Roma i Aškalijske kroz uključivanje u šeme socijalne zaštite: Ovo je realizovana aktivnost. **U 2022. godini**, na osnovu podataka iz baze podataka Socijalne službe, tokom 2022. godine ukupno je 49 dece iz zajednica Roma, Aškalijske i Egipćana smešteno na hraniteljstvo kod srodnika, dok je 3 dece smešteno u alternativno hraniteljstvo van porodice. Takođe, izvršena je i uplata od 100 evra za Porodičnu šemu dece sa trajnim smetnjama u razvoju od 1-18 godina za 113 dece iz zajednica Roma, Aškalijske, Egipćana. **U 2023. godini**, na osnovu podataka iz baze podataka Socijalnih Službi, ukupan broj od 74 dece iz romske, aškalijske i egipatske zajednice smešten je u porodični smeštaj kod rodbine, dok je 5 dece smešteno u alternativni porodični smeštaj van porodice. Od ukupno 74 dece, 21 je romske nacionalnosti, 30 aškalijske, 23 egipatske, a mesečna isplata iznosi 150 evra mesečno po detetu. U alternativnom porodičnom smeštaju van porodice smešteno je 5 dece iz romske zajednice i mesečna uplata za ovu decu tokom 2023. godine iznosila je 350 evra mesečno. Ista situacija je i sa alternativnim porodičnim smeštajem, van rodbine, do juna se plaćalo 250 evra mesečno, od juna 2023 350 evra mesečno, utrošeni budžet je 18,500 evra. Budžet planiran samo za zajednicu Roma i Aškalijske, za porodični smeštaj u okviru porodice definisan je akcionim planom strategije, dok je budžet utrošen tokom 2023. godine iznosio 114,700 evra, pošto je do juna meseca 74 dece u porodičnom smeštaju u okviru porodice plaćeno 100 evra mesečno, dok je od juna od juna počele su isplate sa povećanjem od 150 evra. Takođe je izvršena uplata za Šeme porodica dece sa stalnim ograničenim sposobnostima od 1-18 godina za 122 dece iz zajednica Roma, Aškalijske, Egipćana, uz mesečnu isplatu od 100 evra mesečno. Od ukupnog broja, korisnici su 122 dece, 38 romske dece, 62 aškalijske i 22 egipćanske dece. Budžet potrošen samo za zajednice Roma, Aškalijske i Egipćana za 2023. godinu iznosi 146,400 evra.

Tokom 2024. godine, broj od 74 dece iz romske, aškalijske i egipatske zajednice smešten je u porodični smeštaj kod rodbine. Od ukupno 74 dece, 20 su Romi, 28 Aškalijske, 26 Egipćani, mesečna isplata je 150 evra, mesečno za jedno dete. U alternativnom porodičnom smeštaju van porodice trenutno ne postoji nijedna od ovih zajednica. U akcionom planu je planiran budžet samo za romsku zajednicu Egipćana Aškalijske za porodični smeštaj u okviru porodice, dok je budžet utrošen za ovu šemu tokom 2024. godine je 133,200 evra. Uplaćena je i Porodična šema dece sa trajnim smet-

njama u razvoju od 1-18 godina za 130 dece iz zajednica Roma, Aškalija, Egipćana uz mesečnu isplatu od 120 evra mesečno. Od ukupno 130 dece: 40 je romske dece, 65 aškaliske dece i 25 egipćanske dece. Budžet, planiran za ovu šemu predviđen je u Akcionom planu, dok je budžet potrošen samo za romsku, aškalisku i egipćansku zajednicu za 2024. godinu iznosio 187,200 evra. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

Što se tiče pružanja usluga institucionalnog zbrinjavanja zajednica: U 2022. godini, 24-časovne rezidencijalne usluge za stara lica i osobe sa invaliditetom su obezbedili Specijalni institut u Štimlju, Dom za stare u Prištini i (13) domova zajednice rasprostranjeni širom opština Kosova. Preko 273 štićenika/klijenta smeštenih u ove institucije iz svih zajednica, bez obzira na etničku pripadnost, koristilo je ove rezidencijalne usluge, a samo je 11 iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U 2023. godini, kao deo ove aktivnosti, 24-časovne rezidencijalne usluge su obezbeđene za stara i invalidna lica od strane Specijalnog instituta u Štimlju, Doma za stare u Prištini i trinaest (13) Domova zajednica koji se prostiru širom opština Kosova. Više od 275 štićenika smeštenih u ove ustanove iz svih zajednica koristilo je ove usluge stanovanja bez obzira na etničku pripadnost. Od romskih zajednica beneficije je imalo 8 štićenika, 7 u rezidencijalnim ustanovama za osobe sa invaliditetom, sa mentalnom retardacijom i 1 (jedan) u domu za stara lica, dok iz aškaliske i egipćanske zajednice nije bilo korisnika za 2023. godinu. U 2024. godini, u okviru pružanja usluga, 24-časovne rezidencijalne usluge za stara i invalidna lica je pružao Specijalni institut u Štimlju, Dom za stare u Prištini i (13) domovi zajednica koji se prostiru po opštinama Kosova. Preko 275 štićenika/klijenta smeštenih u ove ustanove iz svih zajednica bez obzira na etničku pripadnost koristilo je ove usluge stanovanja, samo iz romske zajednice, ima 8 štićenika, 7 u rezidencijalnim ustanovama za osobe sa invaliditetom, mentalnom retardacijom i jedan u domu za stara lica, dok trenutno nema nijednog iz zajednica Egipćana, Aškalija. Od ukupnog budžeta, Budžet utrošen za ove osobe iznosi 96,000 evra. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

1. Što se tiče podrške NVO licenciranim od strane nadležnog ministarstva u pružanju porodičnih socijalnih usluga romskim i aškaliskim zajednicama, u 2022. godini je bilo 54 organizacija korisnica sa iznosom od 2,304,545.10 evra. Za 2023. godinu nije bilo licenciranih nevladinih organizacija iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u pružanju po-

rodičnih socijalnih usluga zbog toga što nisu podnele zahtev za licenciranje. Budžet planiran samo za romske i aškaliske zajednice u vezi sa ovom aktivnošću za 2023. godinu iznosio je 100,000 evra, dok nije bilo potrošenog budžeta. 2024. godine, je jedna licencirana nevladina organizacija romske zajednice, CONCORDIA u Prizrenu, koja pruža socijalne usluge za rehabilitaciju dece od zavisnosti od interneta, asocijalnog ponašanja, napuštanja škole, savetovanja i obuke za roditelje. Konsultacije i podrška u osnaživanju porodice, za prevazilaženje porodičnih i socio-ekonomskih poteškoća. Finansijska podrška za ovu organizaciju od strane MP za 2024. godinu iznosila je 17,000 evra. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**

2. Što se tiče potpisivanja 10 Memoranduma između NVO i Prihvatišta za jačanje saradnje i rehabilitaciju dece: u 2022. godini, nije prijavljena nijedna aktivnost potpisivanja memoranduma. Tokom 2023. godine Ministarstvo pravde je realizovalo ugovore o saradnji i ugovore o nabavci usluga zaštite i skloništa žrtava nasilja u porodici sa svim prihvatilištima na nacionalnom i regionalnom nivou. Sva ova prihvatilišta tokom 2023. godine su smestila i tretirala sa neophodnim uslugama žrtve nasilja u porodici svih uzrasta iz svih zajednica koje žive na Kosovu. Tokom 2023. godine, 81 žrtva smeštena u ovim skloništima je iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Ministarstvo pravde je 2024. godine zaključilo ugovore za pružanje usluga zaštite i skloništa za žrtve nasilja u porodici sa skloništima za nasilje u svim regionima Kosova. Sva ova prihvatilišta su tokom 2024. godine smestila i zbrinula sa neophodnim uslugama žrtve nasilja u porodici svih starosnih dobi i nacionalnosti. 68 žrtva smeštena u ovim skloništima je iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Ministarstvo pravde je za 2024. godinu ponudilo finansijsku podršku putem javnog poziva za (48) licenciranih NVO koje pružaju porodične socijalne usluge, gde je od tog broja, 48 licenciranih NVO, 9 skloništa koja zbrinjavaju žrtve porodičnog nasilja bez obzira na etničku pripadnost, a iznos podrške od strane MP za 48 licenciranih NVO iznosio je 1,533,000.00 evra. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**

3. **Pružanje socijalne pomoći porodicama romske i aškaliske zajednice, koje nisu uspele da se zaposle** je nastavljeno da se realizuje. Oko

3,000 porodica sa 14, 100 članova porodice koristilo je šemu socijalne pomoći iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana za 2022. godinu. Oko 3,000 porodica iz ovih zajednica koristilo je energetske subvencije za otplatu duga za struju. U 2023. godini, 2,820 porodica sa 12,247 članova porodice koristilo je šemu socijalne pomoći iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana za 2023. godinu. Od ukupno 2,820 porodica korisnici: Romi su 1,379 porodica sa 6,703 člana, Aškalije su 1,002 porodice sa 4,494 člana i Egipćane su 439 porodica sa 2,050. U 2024. godini, 2,637 porodica sa 12,294 članova porodice koristilo je pravo na šemu socijalne pomoći iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana za 2024. godinu. Od ukupno 2,637 porodica sa 12,294 člana: Romi su 976 porodica sa 4,342 člana, Aškalije su 1,241 porodica sa 5,980 članova i Egipćani su 420 porodica sa 1,972 člana. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

4. Što se tiče pružanja hitne pomoći **pripadnicima romske i aškalijske zajednice**. U 2022. godini ukupno 39 porodica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koristilo je ovu šemu. Godine 2023, 2,820 porodica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koristilo je subvencije za otplatu duga za struju, kao i iz šeme za socijalnu pomoć. Što se tiče hitne pomoći, ukupno 19 porodica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koristilo je ovu šemu tokom 2023. godine. U 2024. godini, ukupno 8 porodica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koristilo je ovu šemu. Budžet namenjen samo za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana je 10,000 evra godišnje, dok je potrošen budžet 1,600 evra. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

5. **Povodom učešća i zapošljavanja pripadnika romske, aškalijske i egipatske zajednice u javnim institucijama**, bilo je delimičnih izveštaja. 2022, 2023 i 2024. godine kreiran je mehanizam za promovisanje i podsticanje zapošljavanja, a takođe i od strane ASK-a, 2024. godine, objavljeni su podaci iz popisa stanovništva. Usvajanjem Zakona o javnim službenicima, ostvaren je napredak u pogledu zapošljavanja romske i aškalijske zajednice u javnim institucijama. Uredbu o prijemu javnih službenika usvojila je Vlada Republike Kosovo 27.10.2023. Član 13.4 ovog pravilnika dozvoljava raspisivanje konkursa samo za nedovoljno zastupljene zajednice. Izveštava se da je premijer Republike Kosovo zahtevao da se do

kraja januara 2024. godine identifikuje deset (10) radnih mesta, koja će biti objavljena za zajednice. Iz prijavljenih podataka treba napomenuti da trenutno zajednice u KBS predstavljaju 182 vojnika ili 4,3%. Od svih članova zajednica, 40 je iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, odnosno 27 Aškalija, 10 Egipćana i 3 Roma. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**

6. Uspeh u oblasti zapošljavanja prijavljen je kao rezultat rada Međuinstitucionalnog tima za podsticanje zapošljavanja, a jedan konkretan rezultat tima za podsticanje zapošljavanja, tima koji je vodila KDU/KP bio je izveštaj iz 2023. godine. Međuinstitucionalni tim je radio zajedno da popuni kvotu od 10% pozicija u centralnim institucijama, za šire regrutovanje zajednica u Bezbednosnim agencijama i KSB.
7. **Pokretanje i promovisanje posebnih programa obuke za prava zajednica:** U vezi sa gorepomenutim programima obuke, u KIJU su sledeći programi obuke: **Ljudska prava na Kosovu i evropski sistem zaštite ljudskih prava; Prava zajednica na Kosovu; i Uvod u anticiganstvo**. Tokom 2024. godine, KIJU je organizovao obuku Uvod u antišizizam (jednodnevna obuka) za 14 grupa učesnika. Ovu obuku je pohađalo 350 državnih službenika (226 žena i 124 muškarca), od kojih 93 iz institucija centralnog nivoa i 257 sa lokalnog nivoa. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**
8. Dostignuće u 2022, 2023, 2024. godini u oblasti zapošljavanja je donošenje Uredbe (VRK) br. 15/2023 o postupku prijema u državnu službu, član 13 – Rezervisane kvote i afirmativne mere. Ovo pravilo će pomoći da članovi romske, aškalijske i egipatske zajednice budu prihvaćeni u javnom sektoru.

7.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI

1. Generalno, bilo je izazova u organizovanju informativnih sastanaka i svih ovih godina nije bilo zadovoljavajućeg ispunjenja ove aktivnosti, ne dostizanja broja od 15 sastanaka predviđenih akcionim planom. U slučaju ovih sastanaka ili informativnih kampanja u oblasti zapošljavanja, stiče se utisak da neke aktivnosti ili nisu ispunjene ili nije bilo efikasnog izveštavanja.

2. Radionice i aktivnosti u vezi sa podizanjem svesti u oblasti zapošljavanja treba da se održavaju samo za romske, aškalijske i egipatske zajednice.
3. U vezi sa informisanjem i podizanjem svesti zajednica putem različitih kampanja o mogućnostima dobijanja i vrstama socijalnih usluga, nije bilo podataka ili broja informativnih aktivnosti. Pored toga, potvrđeno je da u okviru svih CSR postoje relevantni leci i da je održano nekoliko sastanaka i okruglih stolova.
4. Što se tiče organizovanja redovnih sastanaka Stola za Pomoć u Upravljanju Slučajevima (SPUS), uprkos zakonskoj obavezi za 4 sastanka godišnje, nije prijavljen tačan broj sastanaka SPUS-ova.
5. U smislu uključivanja žena u podršku startup preduzećima, nije prijavljeno da je neka žena pripadnica zajednice koristila ovu podršku. Ova aktivnost je zastala u smislu ispunjenja.
- u zapošljavanju i zbog toga treba preduzeti konkretne institucionalne mere.
4. Nisu prijavljeni tačni podaci u vezi sa aktivnostima podizanja svesti za pružanje usluga zapošljavanja putem ISUZ informacionog sistema za upravljanje zapošljavanjem kroz kampanje. Preporučuje se da institucije (AZRK) i NVO organizuju kampanje i takve aktivnosti, više nego u ove tri godine.
5. Procena trenutnog stanja i potencijala zapošljavanja među romskom i aškalijskom zajednicom nije realizovana i preporučuje se da se ova aktivnost preispita ili realizuje u kasnijim fazama sprovođenja Strategije i akcionog plana.
6. Radionice i aktivnosti u vezi sa podizanjem svesti u oblasti zapošljavanja treba da se održavaju samo za romsku, aškalijsku i egipatsku zajednicu.
7. Preporučuje se da se održi više informativnih aktivnosti za zajednice, u vezi sa pružanjem socijalnih usluga. Ovo treba da se uradi u bliskoj saradnji između NVO-a i nadležnih institucija.

7.2.PREPORUKE

1. Trebalo bi da postoji sveobuhvatnija primena učešća romske i aškalijske zajednice u obuci na radnom mestu. Generalno, bilo je izveštaja samo o učešću na obukama u jednoj opštini. Nevladine organizacije treba da se angažuju da održe više ovakvih obuka u saradnji sa nadležnim institucijama.
2. Preduzeti konkretnije mere za ispunjenje strateškog i specifičnog cilja 1, za uključivanje žena romske i aškalijske zajednice u biznis, kroz podršku i grantove za startup. Budžet koji se odnosi na aktivnost „Dodela sredstava za romsku i aškalijsku zajednicu iz fonda za grantove za samozapošljavanje/startape, sa fokusom na osnaživanje žena u poslovanju i zapošljavanju“, nije u dovoljnoj meri iskorišćen, jer je ovo izdvajanje sa rezultatima prijavljeno tek 2023. godine.
3. Preporučuje se da se prijavi broj posrednika u zapošljavanju. Nema prijavljenog broja posrednika
8. Preporučuje se da se NVO i romske i aškalijske zajednice angažuju na sveobuhvatniji način kako bi bilo više licenciranih NVO za pružanje socijalnih i porodičnih usluga.
9. U vezi sa povećanjem kapaciteta socijalnih radnika o značaju borbe protiv diskriminacije, jednako tretmana i pristupa ka održivim rešenjima za korisnike, tokom ovih godina, samo 1 član Aškalijske zajednice je bio korisnik, stoga se preporučuje veće zagovaranje od strane NVO i institucija kako bi se povećalo ovo učešće.
10. Preporučuje se da KDU/KP svake godine objavi izveštaje, u saradnji sa nadležnim Ministarstvom unutrašnjih poslova, o zapošljavanju pripadnika romske i aškalijske zajednice u javnim institucijama.

8 Implementacija akcionog plana u oblasti zdravstva

Realizacija specifičnih ciljeva u oblasti zdravstva kao što su: 1. Poboljšanje pristupa kvalitetnim zdravstvenim uslugama za pripadnike romske i aškalijске zajednice; 2. Poboljšanje zdravlja pripadnika romske i aškalijске zajednice kroz podizanje svesti i promociju zdravlja; 3. Poboljšanje kvaliteta zdravstvenih usluga kroz podizanje svesti javnog zdravstvenog osoblja o jednakom tretmanu i eliminaciji diskriminacije romske i aškalijске zajednice; 4. Strateški ciljevi- Poboljšanje zdravlja pripadnika romske i aškalijске zajednice i povećanje jednakog pristupa kvalitetnim zdravstvenim uslugama, uglavnom su ispunjeni ali su postojali i izazovi u sprovođenju.

1. Što se tiče obezbeđivanja mobilne mamografije u pet opština: U 2022. godini, mobilne mamografske usluge su pružene u opštinama: Kosovo Polje 144 posete, Podujevo 4 posete, Orahovac 392 posete. U ovim opštinama su korist imale i žene iz romske i aškalijске zajednice. U Gnjilanu je koristilo ovu uslugu 19 žena iz romske i aškalijске zajednice, dok je u Đakovici 5. U 2023. godini, situacija je sledeća: GCPM Kosovo Polje je izvestio da je urađeno 6 mamografije za žene romske i aškalijске zajednice. Aktivnosti u pružanju usluga statičke mamografije sproveo je HCMC Uroševca, gde je koristi imalo ukupno 15 Romkinja i 25 žena iz zajednice Aškalija. GCPM Obilić je izvestio da su u saradnji sa DZMZ u Prištini, pacijentkinje iz opštine Obilić upućene su poslate na mamografiju u GCPM u Prištini. Što se tiče broja urađenih mamografija, iz GCPM Priština nisu prijavljeni podaci. Od drugih GCPM-a nije bilo izveštaja o korisnicima usluga mamografije. U 2024. godini, GCPM Obilić je obezbedio pomoć za 20 žena iz zajednice Aškalija; GCPM u Đakovici, je 66 žena obavilo mamografiju iz redova romske, aškalijске i egipatske zajednice. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**
2. Što se tiče realizacije kućnih poseta za majke i decu kao i druge ugrožene grupe: Takođe je bilo izveštaja iz GCPM u relevantnim opštinama. 2022. godine, GCPM Uroševac, broj dece uzrasta 0-3 godine iz romske i aškalijске zajednice kojima su pružene kućne posete za majke i decu je 49 dece, dok je trudnica 1. GCPM - Obilić - u pomenute posete uključeno je 926 dece romske i

aškalijске zajednice. GCPM – Prizren je izvestio da su posete za majku i dete obuhvatile ukupno 113 majki i dece iz dotičnih zajednica. GCPM -Podujevo je obuhvatilo 123 posete i usluge. GCPM – Orahovac je realizovao 500 poseta. GCPM – Peć je realizovala 19; GCPM Đakovica -429 kućnih poseta; GCPM – Mitrovica 0-3 godine, posećeno je 19 dece. Odeljenje za primarnu zaštitu pri Ministarstvu zdravlja izvestilo je da je tokom 2022. godine, u okviru programa kućnih poseta za decu uzrasta 0-3 godine iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, prvi put posećeno 1.538, dok je prvi put posećeno 206 trudnica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**

3. U 2023 godini, GCPM- Kosovo Polje; GCPM- Podujevo; GCPM– Mitrovica; GCPM- Peć i NIJZK- izvestili su da je izvršeno Ukupno: 648 poseta za majke i decu uzrasta 0-3 godine. Ovi podaci nisu podeljeni prema etničkoj pripadnosti. GCPM Uroševac je izvestio da su obavljene posete u kojima je učestvovalo ukupno 100 pripadnika romske zajednice i 86 pripadnika Aškalijске zajednice. Dok su ukupno prijavljene 3833 posete. GCPM Obilić je izvestio da je obavljeno ukupno 475 poseta ovoj instituciji, dok su 83 građanina koji su imali koristi su iz romske zajednice. GCPM Peć je izvestio da je za realizaciju ove aktivnosti obavljeno ukupno 760 poseta, međutim, na spisku za kućne posete nije bilo etničke podele, prema zajednicama, gde su uključene i zajednice Roma, Aškalija i Egipćana.
4. U 2024. godini, posete koje su koristile pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana su: GCPM Peć, 35 poseta; GCPM Kosovo Polje, 284 dece i 46 trudnica; GCPM Podujevo, 67 dece i 3 trudnice; GCPM Uroševac, 75 dece i 25 trudnica; GCPM Obilić, 84 dece; GCPM Lipljan, 194 dece; GCPM Đakovica, 370 dece i 59 trudnica. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
5. **Podsticanje porodica Roma i Aškalija da redovno prate raspored vakcinacije:** Ovo je veoma važna aktivnost u oblasti zdravstva, a o ovoj aktivnosti su izvestili nadležni GCPM. U 2022. godini održana su predavanja o podizanju svesti o redovnom praćenju rasporeda u opštinama: Uroševac,

Obilić, Kosovo Polje, Orahovac, Podujevo, Gnjilane i Đakovica, gde su takođe podeljeni leci. Ukupno u 16 opština sprovedene su 143 mobilne vakcinacije za decu iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U 2022 godini GCPM - Obilić, na predavanjima je učestvovalo 16 osoba, dok je vakcinacijom obuhvaćeno 56 dece. Takođe, u 2022. godini, GCPM – Prizren je održao 2 sastanka od strane šefa vakcinacije u zajednici; GCPM Orahovac - samo 4 porodice su prihvatile da vakcinišu svoju decu; GCPM–Peć izveštava da su održana 3 sastanka od strane šefa vakcinacije sa zajednicama u cilju podsticanja vakcinacije. NIJZK je izvestio da - Kroz kampanju "od vrata do vrata" posetili su 9,149 dece iz romske, aškalijske i egipatske zajednice - Identifikovano je kao nevakcinisano 2,548 dece (48% devojčica), koja su vakcinisana kroz kampanju mobilne vakcinacije "catch-up vaccination". - Od njih MMR vakcinom vakcinisano je 458 dece.

6. U 2023 godini GCPM Gnjilane, uz podršku organizacije Balkan Sunflower, izvršio je posete od vrata do vrata radi vakcinisanja dece romske, aškalijske i egipćanske zajednice. U ovom procesu je bilo uključeno deset (10) dece iz ovih zajednica, jer ostali vakcinišu svoju decu u paralelnom srpskom zdravstvenom sistemu. Prema podacima NIJZK, u 2023. godini, kroz kampanju od vrata do vrata, sa ciljem vakcinacije, bilo je uključeno 1287 porodica iz romske i aškalijske zajednice. Iz ovih porodica u ovaj proces je uključeno 5.515 dece iz romske i aškalijske zajednice. Iz GCPM Obilić je saopšteno da je 118 Roma imalo koristi od kampanje vakcinacije, dok je GCPM u Peći saopštio da je ova cifra za 2023. godinu dostigla 154 osobe, pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U 2024 godini, u GCPM: Kosovo Polje, Podujevo, Uroševac, Peć, Lipljane, Đakovica, ukupno je vakcinisano 237 dece iz romske, aškalijske i egipatske zajednice. Takođe, tokom 2024. godine, NIJZK je, u saradnji sa institucijama KPSH i uz podršku UNICEF-a i organizacije Balkan Sunflower Kosova (BSFK), sproveo kampanju 'od vrata do vrata' za podizanje svesti romske, aškalijske i egipatske zajednice o redovnoj vakcinaciji, kao i za identifikaciju nevakcinisane dece. Tokom godine je realizovano ukupno 6,648 terenskih poseta u 14 opština, gde su podeljene informacije roditeljima o vakcinaciji i kontrolisane su kartice vakcinacije. Dalje su, održane informativne sesije sa roditeljima iz ovih zajednica o važnosti vakcinacije, koje su olakšali zdravstveni stručnjaci iz timova za vakcinaciju. Ukupno je održano 20 informativnih

sesija sa učešćem 389 roditelja. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

7. Što se tiče formiranja Saveta pacijenata, to se desilo u nekim opštinama. Samo u Orahovcu je 2022. osnovan Savet pacijenata. U 2023. godini, prema podacima prijavljenim za ovu aktivnost, ispostavilo se da je GCPM u Lipljanu osnovao Savet pacijenata, gde je član iz romske i aškalijske zajednice deo ovog saveta. Isto se desilo u GCPM u Orahovcu, a u međuvremenu u procesu osnivanja ovog Saveta, koji takođe uključuje pripadnike romske i aškalijske zajednice, postoje još dva GCPM-a. 2024. godine osnovan je Savet pacijenata u opštini Peć, u opštini Uroševac, izveštava se da je ovaj savet u procesu izveštavanja; osnovan je savet pacijenata u opštini Obilić; Opština Lipljan je takođe osnovala savet pacijenata. **Zaključak: Aktivnost delimično ispunjena.**
8. Što se tiče, predavanja o podizanju svesti za promociju zdravlja i prevenciju hroničnih i zaraznih bolesti, ishrani, u 2022. godini, prijavljena su predavanja od strane institucija zajedno sa NVO. 2023. godine u GCPM Uroševac održana su predavanja o raznim zaraznim bolestima u školama, gde ima i učenika iz romske i aškalijske zajednice. GCPM–Obilić Održanim predavanjima bilo je obuhvaćeno 268 učesnika. GCPM- Prizren je održao 3 predavanja za podizanje svesti. GCPM–Peć je održao 3 predavanja za podizanje svesti. NVO AMC Action for mother and children skrening PAP testom u CPM V, gde su žene iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana imale priliku za besplatan PAP test. Kampanja za podizanje svesti sa roditeljima i sa decom sa smetnjama u razvoju, koja su registrovana u NVO Pema. Sa NVO "Syri i vizionit", kampanja podizanja svesti zajednice o hroničnim nezaraznim bolestima u Naselju 7. Septembar, Cige Brestovike i Vitimirici. GCPM - Đakovica, 13 sesija po 20 učesnika. 2023 godine je prema rezultatima koje je objavilo MZ, NIJZK održao 20 predavanja u okviru ove aktivnosti. Ukupan broj učesnika bio je 218 (138 muškaraca i 80 žena). U međuvremenu, objavljeno je da su predavanja o realizaciji ove aktivnosti održali GCPM Gnjilana, Kosova Polja, Podujeva i Uroševca U međuvremenu, GCPM u Podujevu je takođe održao okrugli sto za diskusiju. S druge strane, GCPM Uroševac je saopštio da je održao 4 predavanja o važnosti vakcinacije dece, gde je učestvovalo 20 pripadnika iz romske zajednice i 60 iz zajednice Aškalija. Isto tako, i GCPM u Peći je organizovao u saradnji

sa Syri i Vizioni i AQH gde su održana 4 predavanja. 2024. godine, NIJZK je održao 30 predavanja za podizanje svesti. Od GCPM, Kosovo Polje, Podujevo, Peć, Lipljan, Đakovica održana su 92 predavanja o podizanju svesti. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

- 9. U vezi sa aktivnostima podizanja svesti o posledicama ranih brakova i rađanja, planiranje porodice i SPI:** 2022. godine su održani stolovi i radionice u opštinama: Uroševac, Podujevo, Orahovac. Takođe, NIJZK je realizovao dvodnevne (2) radionice u četiri opštine (u Kosovu polju, Lipljanu, Gnjilanu, Đakovici). U Orahovcu i u Podujevu su podeljeni informativni materijali u vezi sa ovom aktivnošću. U 2023. godini ovakve okrugle stolove i aktivnosti koje se poklapaju sa realizacijom ove aktivnosti organizovao je GCPM u Gnjilanu, gde su održani okrugli stolovi i predavanja; GCPM u Kosovu Polju je održao predavanja, kao što je gore navedeno; GCPM u Mitrovici je održao ukupno 5 okruglih stolova sa 120 učesnika, dok je prijavljeno da je NIJZK održao 5 okruglih stolova. Predavanja i okrugli stolovi u realizaciji ove aktivnosti održao je GCPM Uroševac, gde je učestvovalo ukupno 10 pripadnika romske zajednice i 30 pripadnika Aškalsijeke zajednice. Takođe je saopšteno da je predavanje održao i GCPM u Obiliću, gde je učestvovalo 40 pripadnika romske zajednice, ukupno 3 predavanja i okrugao sto. U 2024. godini NIJZK je održao 9 dvodневnih 2 treninga sa učenicima; GCPM Kosovo Polje je održao tri (3) aktivnosti; GCPM Uroševac, Lipljan i Obilić su takođe održali aktivnosti za podizanje svesti. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

- 10. U vezi sa delatnošću distribucije informativnog materijala o planiranju porodice i reproduktivnom zdravlju:** Bilo je delimičnog izveštavanja, uglavnom u određenim opštinama i u saradnji sa GCPM. U 2022. godini informativni materijali su podeljeni u Podujevu, Gnjilanu, Vitini itd. Takođe su održana i predavanja i razne aktivnosti u vezi sa ovom aktivnošću. GCPM – Podujevo je raspodelilo informativne materijale i direktna komunikacija predmetnoj zajednici o planiranju i reproduktivnom zdravlju kao i na teme: zaštita od COVID 19, planiranje porodice, higijena itd. i podeljeno je 86 flajera. GCPM - Gnjilane - Deljeni su i flajeri za zajednice Roma i Aškalija o planiranju porodice iz grupe za edukaciju pri GCPM. GCPM - Đakovica, sastanci sa zajednicom tokom meseca oktobra 2022. predstavljanje predavanja, raspo-

dela brošura i zakazivanje termina za mamograf i PAP test. 2023 godine, u cilju izvršavanja ove aktivnosti, specifičnog cilja 2, MZ je obavestilo da je Komisija za zdravstveno vaspitanje u NIJZK izvršila pregled i usvojila materijale, dok su distribuciju izvršili donatori i primarna zdravstvena zaštita - podaci NIJZK. U skladu sa ovim, GCPM Obilić je izvestio da je podeljeno 400 informativnih materijala. U 2024. godini, NIJZK je distribuirao, 225 brošura o reproduktivnom seksualnom zdravlju su podeljene obučanim učenicima. Nije bilo distribucije brošura od strane GCPM. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

- 11. U vezi sa kampanjom podizanja svesti o značaju redovne imunizacije (podela letaka i organizovanje mobilnih timova): U 2022. godini,** GCPM- Uroševac je održao 4 predavanja sa grupama zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, kao i organizovanje tri mobilna tima za vakcinaciju u dva naselja grada u kojima žive građani romske, aškalijske i egipćanske zajednice. GCPM– Kosovo Polje je izvestilo da je održano 10 kampanja vakcinacije u zajednici, od kojih su 3 bile "od vrata do vrata" i 7 u centru zajednice. GCPM- Podujevo je izvestio da je podeljeno 39 informativnih brošura protiv COVID 19. NIJZK je sproveo dve obuke sa predstavnicima zajednice o redovnoj vakcinaciji i vakcinaciji protiv COVID-19. NIJZK je održao predavanja i informativne sesije sa roditeljima iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana o važnosti vakcinacije, važnosti dojenja i rutinskih pregleda, mobilne sesije vakcinacije. GCPM- Đakovica, Okupljanje zajednice preko posrednika, značaj vakcinacije, raspodela edukativnog materijala. GCPM– Mitrovica - Održano je 5 predavanja, GCPM– Obilić je izvestio da je 116 dece iz zajednice vakcinisano redovnim dečjim vakcinama. NIJZK- Ukupno su realizovane 24 informativne sesije/predavanja sa roditeljima i zakonskim starateljima u 16 opština u vezi sa značajem vakcinacije, kao i o ishrani i rutinskim kontrolama. Preko 650 roditelja je prisustvovalo ovim sesijama, koje su vodili porodični lekari iz primarne zdravstvene zaštite. Ukupno su sprovedene 143 mobilne vakcinacije za romsku, aškalijsku i egipćansku decu. GCPM Kosovo Polje je 2023. godine izvestio da su organizovane 3 okrugla stola za 40 ljudi iz zajednica Roma i Aškalija. U međuvremenu, MZ je izvestilo da je GCPM u Obiliću održao pet (5) diskusija na kojima je učestvovalo 102 Roma. **U 2024. godini** OCPM u opštinama: Peć, Uroševac, Podujevo, Obilić, Lipljan, Đakovica, su prijavili održavanje

predavanja i distribuciju letaka. U okviru podrške dodatnoj vakcinaciji dece iz romske, aškaljske i egipatske zajednice, NIJK je u saradnji sa nevladinom organizacijom BSFK organizovao vakcinacione sesije u 14 različitih opština. Prema NIJK, tokom 2024. godine, ukupno je vakcinisano 2,154 dece uzrasta od 0 do 6 godina koja su prethodno identifikovana kroz kampanju 'od vrata do vrata'. Međutim, identifikovano je i vakcinisano još 136 devojčica uzrasta 12-13 godina vakcinom protiv HPV-a, koja je uključena u redovan kalendar. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

- 12. U vezi sa pružanjem obuke za stručno zdravstveno osoblje o nediskriminaciji u pružanju medicinskih usluga:** U 2022. godini nije zabeležena nijedna aktivnost ove prirode i nije održana nijedna obuka sa zdravstvenim stručnjacima. 2023 godine, MZ je održalo pet (5) okruglih stolova sa zdravstvenim radnicima (medicinskim sestrama) primarnog nivoa u vezi sa prezentacijom Zakona o zaštiti od diskriminacije i prava na zdravlje, ljudska prava zaštićena međunarodnim konvencijama. Okrugli stolovi su održani u Primarnoj zdravstvenoj zaštiti pošto je prvi kontakt pacijenta sa lekarom na nivou primarne zdravstvene zaštite. Takođe su održani okrugli stolovi i na nivou GCPM, kao što su: GCPM– Lipljan; GCPM – Orahovac; GCPM – Istog; GCPM– Kosovo Polje; GCPM–Obilić. Iz MZ saopšteno je da je na okruglom stolu bilo 80 zdravstvenih radnika sa stručnom spremom: glavne sestre i medicinske sestre. Na ovim okruglim stolovima, zahtev učesnika je bio da se nastavi sa predstavljanjem ove teme u svim opštinama kako bi se što više uključilo u ove vrste obuka, jer je to važna tema u njihovom svakodnevnom radu. Što se tiče broja okruglih stolova za realizaciju ove aktivnosti, navodi se da je GCPM u Peći održao četiri (4) okrugla stola sa učešćem 10 osoba, dok je GCPM u Obiliću održao 6 obuka, na kojima je prisustvovalo 70 osoba. 2024 godine je, u cilju unapređenja kvaliteta pružanja zdravstvenih usluga, održano pet (5) radionica i diskusija sa zdravstvenim stručnjacima primarnog nivoa, uz finansijsku podršku AQH projekta, gde je predstavljen Zakon o zaštiti od diskriminacije. Na okruglim stolovima je učestvovalo 55 zdravstvenih radnika na nivou glavne sestre i medicinske sestre, njihov zahtev je bio da se nastavi sa ovom temom predstavljanja u svim opštinama kako bi što više medicinskih sestara bilo uključeno u ove obuke jer je to važna tema u njihovom svakodnevnom radu. U periodu 2023-

2024. godine, uključeno je u ove prezentacije sa ovom temom razgovora, ukupno 135 medicinskih sestara iz opštinskog GCPM. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

- 13. Organizovanje inicijativa za kampanje podizanja svesti o pravima pacijenata i mehanizmima odgovornim za žalbe zajednica Roma i Aškalija upućenih zdravstvenim radnicima i pripadnicima zajednica:** Čak i za ovu aktivnost izveštaji su nepotpuni i delimični zato što je samo delimično sprovedena. U 2022. godini objavljeno je da je GCPM- Uroševca održao predavanja za podizanje svesti o raku dojke i polno prenosivim infekcijama u školama, gde ima i učenika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i sa ženama iz ove zajednice u selu Dubrava. GCPM– Podujevo je održao sastanke direktne edukacije sa medicinskim ekipama u naseljima u kojima živi zajednica, na teme: higijensko-sanitarni uslovi. GCPM - Gnijilane, zajedno sa udruženjem "Gruaja Hyjnore" sproveo je kampanju za prevenciju i lečenje hroničnih bolesti i neuhranjenosti. GCPM - Đakovica, Održan okrugli sto sa 10 učesnika, predavanja o planiranju porodice, raku grlića materice. U 2023. godini, MZ saopštava da su održani okrugli stolovi sa zajednicama Roma i Aškalija na kojima su učestvovali građani ovih zajednica. Teme koje su dominirale na ovim okruglim stolovima su: prezentacija zakona o zaštiti od diskriminacije, pravo na žalbi i pravo na zdravlje kao ljudsko pravo zaštićeno Ustavom i Međunarodnom konvencijom. Što se tiče ovih okruglih stolova i njihovog održavanje, MZ izveštava da su kao takvi održani u tri (3) opštine, odnosno u GCPM - Lipljan; GCPM – Podujevo; GCPM – Peć. Na okruglim stolovima je bilo 50 građana romske aškaljske i egipćanske zajednice: rukovodioci NVO ove zajednice. Isto tako, GCPM u Peći u saradnji sa PRAK-om, AQH i Syri vizionit održali su četiri (4) okrugla stola na kojima je učestvovalo ukupno 47 osoba, pripadnika romske i aškaljske zajednice. GCPM u Obiliću je izvestio da je održao jednu (1) obuku ove prirode i da je bilo 25 ljudi, iz redova zajednica Roma i Aškalija . U 2024. godini, ovakvu inicijativu kampanje podizanja svesti pratilo je učešće na „Samitu Zapadnog Balkana protiv rasne diskriminacije“ održanom 26. novembra u Prištini među rukovodećim i drugim osobljem GCPM, ali i na drugim sastancima koji su održani protiv anticiganizma. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

8.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI

1. Istraživanje o zdravstvenom stanju i zadovoljstvu pružanjem zdravstvenih usluga romske i aškaljske zajednice imalo je izazove u sprovođenju i kao takvo nikada nije realizovano do sada. Samo GCPM u Uroševcu je izvestio da je sproveo istraživanje o zadovoljstvu pacijenata u 2023. godini, ali ne samo za romsku, aškaljsku i egipatsku zajednicu.
2. U vezi sa organizovanjem koordinacionih sastanaka između Ministarstva zdravlja, donatora i nevladinih organizacija koje se bave zdravstvenim aktivnostima, uglavnom su prijavljeni izazovi i sastanci između Ministarstva zdravlja i donatora nisu održavani isključivo samo za romske, aškaljske i egipatske zajednice. Sastanci sa donatorima su uglavnom bili podstaknuti od strane nevladinih organizacija koje predstavljaju romske, aškaljske i egipatske zajednice i kao takvi su se održavali u opštinama i u nekim GCPM.
3. Što se tiče delatnosti prevođenja promotivnih materijala za podizanje svesti na romski jezik, u 2022. godini nije bilo neke aktivnosti a ni prevedenih materijala. U 2023 godini, MZ nije imalo konkretne podatke koji dokazuju da je urađen prevod promotivnog materijala, u podizanju svesti na romskom jeziku, u oblasti zdravstva. Kao rezultat toga, ova aktivnost tokom 2022, 2023, 2024, godine ne rezultira da je ispunjena.
4. Izazov je samo po sebi izveštavanje o podacima od strane GCPM, ali i drugih odgovornih institucija. Podaci uglavnom nisu bili potpuni. Iz izveštaja o realizaciji plana Ministarstva zdravlja, u većini slučajeva nije prijavljen tačan rashod budžeta.

8.2. PREPORUKE

1. Preporučuje se da NIJZK u saradnji sa NVO i civilnim društvom koje predstavlja prava romske i aškaljske zajednice sprovede istraživanje o zadovoljstvu zdravstvenim uslugama za romsku i aškaljsku zajednicu.
2. NVO iz romske i aškaljske zajednice treba da se angažuju kako bi imale što više kampanja i sastanaka sa donatorima, u cilju sprovođenja i..... akcionog plana.
3. Preporučuje se da promotivni materijali budu prevedeni na romski jezik, u cilju podizanja svesti u oblasti zdravstva. Ovu preporuku treba da ispunje NVO, uz podršku institucija. U tom pogledu, preporučuje se da nadležne opštine, u kojima živi romska zajednica, angažuju prevodioce na romskom jeziku u svom osoblju.
4. MZ i druge relevantne institucije, u saradnji sa donatorima, u cilju podrške zajednicama Roma i Aškalija, održavaju više obuka za stručno zdravstveno osoblje, za nediskriminaciju i jednak tretman romske i aškaljske zajednice, u cilju ispunjavanja specifičnog cilja.
5. Da budu evidentirani u evidenciju GCPM u slučaju kućnih poseta, građani na nacionalnoj osnovi.
6. Uspostaviti Savet pacijenata u svim odgovarajućim opštinama uključujući članove romske, aškaljske i egipatske zajednice.
7. Distribucija informativnog materijala o planiranju porodice i reproduktivnom zdravlju je neispunjena aktivnost, koja treba biti podržana i od strane NVO-a, kako bi se ispunila u potrebnoj meri.

9 Implementacija strategije i akcionog plana u oblasti stanovanja

Za ispunjenje strateškog cilja, u oblasti stanovanja, u okviru strategije predviđeni su sledeći specifični ciljevi: **1. Obezbeđivanje održivosti i definisanje konkretnih koraka za sistematsko poboljšanje uslova stanovanja za zajednice Roma i Aškalija. 2. Svest i senzibilizacija pripadnika romske i aškalijske zajednice u rešavanju stambenih problema. 3. Povećavanje udobnosti i kvaliteta života zajednica Roma i Aškalija kroz unapređenje postojeće infrastrukture kao i prateće infrastrukture za bolji pristup osnovnim uslugama. 4. Jednak pristup i unapređenje kvalitetnih stambenih usluga zajednicama Roma i Aškalija, kroz podizanje svesti javnog osoblja odgovornog za programe stanovanja. 5. Formalizacija neformalnih naselja romske i aškalijske zajednice kroz reviziju postojećih urbanističkih planova i konkretno uključivanje u nove urbanističke planove kao i nuđenje alternativa za reorganizaciju postojećih naselja. 6. Jednak pristup osnovnim uslugama, uključujući vodu, kanalizaciju, usluge sakupljanja otpada i borba protiv prostorne segregacije kao uzroka ekološke diskriminacije u oblasti stanovanja.**

Strategijski i specifični ciljevi u oblasti stanovanja, u smislu sprovođenja i akcionog plana, ispunjeni su kao što sledi:

Organizovanje informativnih sesija za zajednice Roma i Aškalija u vezi sa aktuelnim programima socijalnog stanovanja i načinom prijavljivanja: MŽSPPI je izvestilo da su održani sastanci i odgovarajuće sesije sa NVO, gde je na sastancima promovirano socijalno stanovanje. One su održane uglavnom sa NVO. Međutim, konkretan broj informativnih sesija nije prijavljen. **Zaključak: Aktivnost realizovana, ali bez pravilnog izveštavanja podataka.**

1. Podizanje kapaciteta opština za korišćenje elektronske platforme sa podacima za socijalno stanovanje: MŽSPPI izveštava da je ova aktivnost realizovana 2023. godine. U maju mesecu 2023. godine obučeni su opštinski službenici. Sa projektom adekvatnog socijalnog stanovanja, ova platforma je unapređena preko E Kosova, pri čemu se sa ličnom kartom mogu dobiti informa-

cije o imovini građana. Projektni zadaci su sastavljeni i platforma će biti unapređena 2025. godine. Izdvojeni budžet za 2025 godinu je iznosio 100.000 evra. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

2. Izrada liste prioriternih potreba za socijalno stanovanje na opštinskom i centralnom nivou: Prema MŽSPPI, to je aktivnost koja još nije ispunjena. Ova lista će biti kreirana unapređenjem elektronske platforme putem E KOSOVA i može se smatrati kao ispunjena ili u procesu ispunjenja, za 2025. godinu. **Zaključak: Neispunjena aktivnost do 2024. godine.**

3. Aktivnost pružanja besplatne pravne pomoći za romske i aškalijske zajednice tokom procesa legalizacije putem Agencije za pravnu pomoć, NVO, Ombudsmana itd. Sa ATRC-om u novembru 2024. godine započeo je projekat pružanja besplatne pravne pomoći, u naseljima 28 i 29 u Kosovom Polju, Obiliću, Đakovici, Prizrenu. Besplatna pravna pomoć će biti pružena za imovinsko-pravne slučajeve. Što se tiče koristi od besplatne pravne pomoći tokom godina, pripadnici romske, aškalijske i egipatske zajednice su dobili pomoć od ABPP, kako sledi: 2022-428, 2023-508 i 2024-420 korisnika. Treba pojasniti da sve te osobe nisu imale koristi samo u pogledu legalizacije. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

4. Organizovanje kampanje za promovisanje stambenih prava građana Kosova, bez izuzetka: Prema MŽSPPI, bilo je organizacija ove prirode i aktivnosti od strane NVO VoRAE. Međutim, nije prijavljen broj sastanaka i aktivnosti. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

5. U vezi sa stvaranjem 5 mobilnih grupa za pomoć u kompletiranju odgovarajuće vlasničke dokumentacije u 15 opština kao i Olakšavanje procedura legalizacije imovine na lokalnom i centralnom nivou: Opštine u saradnji sa NVO VoRAE i Advancing Together, SHPRK pružaju odgovarajuću pomoć za kompletiranje vlasničke dokumentacije. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

6. Uključivanje zajednica u pranje za rešavanje stambenog pitanja na lokalnom i centralnom nivou:

Delimično je ispunjeno. Izradom Nacrta Zakona o posebnim stambenim programima napravljen korak napred. Do 2024. godine postoji 17 trogodišnjih programa stanovanja, u koje su uključene i zajednice Roma, Aškalija i Egipćana.

Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.

7. Što se tiče specifičnog uključivanja zajednica Roma i Aškalija u trogodišnje planove socijalnog stanovanja: MŽSPPI izveštava da je u 17 programa socijalnog stanovanja koji su prošli pregled zakonitosti u MŽSPP preko MALS, uključene i romska, aškalijaska i egipatska zajednica. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

8. Što se tiče podrške u renoviranju, rekonstrukciji i obezbeđivanju građevinskog materijala za kuće u nevolji, privatne parcele romske i aškalijске zajednice i delove kuća kao što su toaleti i kupatila: Prijavljeno je da je MALS izdvojilo 3 miliona evra za ovu aktivnost. Dok 1 milion evra za socijalno stanovanje, gde su uključeni 10 Roma, 10 Aškalija i 20 Egipćana, za izgradnju novih stambenih kuća. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

9. Unapređenje postojeće infrastrukture u naseljima romske i aškalijске zajednice, gde su takve potrebe utvrđene studijom izvodljivosti: Iz MŽSPPI se izveštava da je izgrađeno 107 kuća. 75% korisnika u ovoj kategoriji su pripadnici romske, aškalijске i egipatske zajednice. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**

10. Istraživanje stambenih uslova u vezi sa minimalnim stambenim stopama: Što se tiče ove aktivnosti, ispunjena je kroz studiju izvodljivosti odobrenu 2023. godine i ovaj zahtev je postavljen u Zakon o pristupačnom socijalnom stanovanju. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

11. Pilotiranje transformacije naselja u prvoj godini sa 1200 m² i 12 stambenih jedinica i 300m² poslovnog prostora i Promocija modela za transformaciju naselja u institucijama i sa građanima.. VoRAE je razvio program za transformaciju stambenih objekata za zajednice, ali nisu prijavljeni tačni podaci u vezi sa transformacijom.

9.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI

1. U oblasti stanovanja nije tačno prijavljen broj informativnih sesija u vezi sa romskim i aškalijskim zajednicama, što se tiče aktuelnih programa socijalnog stanovanja.

2. Nisu ponuđene konkretne brojke o tome u koliko opština mobilni timovi pomažu u olakšavanju legalizacije imovine na lokalnom i centralnom nivou za romsku, aškalijsku i egipatsku zajednicu.

3. Prema Zakonu o finansiranju posebnih stambenih programa, opštine su odgovorne za izradu nacrta za period od 3 godine podjednako za sve zajednice, koje se nalaze u opštini. Za njihovu realizaciju, prema Zakonu o finansiranju posebnih stambenih programa, mora se prijaviti svakog 31. marta naredne godine. Međutim, prema podacima MŽSPPI-a, veoma mali broj opština izveštava o realizaciji projekata u okviru trogodišnjih programa stanovanja.

4. Takođe je urađeno i usvajanje Studije izvodljivosti za adekvatno socijalno stanovanje u Republici Kosovo. Iz studije izvodljivosti proizišle su sledeće preporuke:

4.1. Postoji jasan nedostatak efektivnosti i koordinacije od strane nacionalnih/lokalnih vlasti, što korisnike ostavlja neinformisanim o mogućnostima socijalnog stanovanja i bez adekvatne podrške.

4.2. Sadašnje zgrade socijalnog stanovanja su u lošem stanju i potrebno im je hitno renoviranje. Redovno praćenje i održavanje skoro da ne postoji, sa nejasnom podelom odgovornosti, osoblja i dodeljenih budžeta.

4.3. Opštine ne pripremaju redovno trogodišnje (3) godišnje programe stambenog zbrinjavanja i o njima se ne izveštava MŽSPPI. Svaka opština mora da odredi najmanje jednog službenika, koji će se baviti svim potrebama i zahtevima za socijalno stanovanje.

4.4. Postoji potreba za boljim sistemom upravljanje podacima na lokalnom nivou kako bi se prikupljali, održavali i analizirali podaci o

podnosiocima zahteva za stanovanje i kako bi se bolje ispunili njihovi zahtevi.

4.5. Potrebno je više finansiranja u ovom sektoru, podržano jasnim razvojnim planovima i programima. 95% opština naglašavaju finansije kao najveću prepreku u funkcionisanju ili razvoju sektora socijalnog stanovanja.

5. Sam po sebi izazov za MŽSPPI biće implementacija preporuka iz plana izvodljivosti.
6. Još jedan izazov u oblasti stanovanja ostaje legalizacija naselja romskih i aškalijских zajednica, kao i njihovo preseljenje, na osnovu parametara i akcionog plana.

9.2. PREPORUKE

1. Preporučuje se da se napravi lista prioriteta za socijalno stanovanje i da se realizuje u toku 2025-2026. godine.
2. Smatra se da je neophodno nastaviti pružanje besplatne pravne pomoći za stambena pitanja, a ABPP, u saradnji sa NVO VoRAE, Advancing Together i dr., nastaviti saradnju u pružanju besplatne pravne pomoći, sa posebnim akcentom na legalizaciju stanovanja.
3. Ohrabruju se da nastave projekte za transformaciju naselja za romske, aškalijские i egipatske zajednice, uz podršku donatora i nevladinih orga-

nizacija, kao i kroz konkretnu podršku institucija. Ovi projekti treba da imaju prioritet i da imaju institucionalnu podršku.

4. MŽSPPI mora da preduzme konkretne akcije u okviru svojih ovlašćenja da poboljša uslove stanovanja romske i aškalijские zajednice.
5. Sve opštine Republike Kosovo moraju da izrade 3-godišnje programe stanovanja, kao obavezu koja proizilazi iz Strategije.
6. Tretirati sa prioritetom preporuke koje su proizašle iz Studije izvodljivosti za adekvatno socijalno stanovanje u Republici Kosovo, prema kojoj je MŽSPPI izvestilo.
7. Preporučuje se da MŽSPPI kao centralna institucija, ali i opštine Kosova, daju prioritet ispunjavanju obaveza iz Poznanjske deklaracije, kako bi se legalizovala naselja romske i aškalijские zajednice.
8. Preporučuje se stabilnija koordinacija između centralnog i lokalnog nivoa, kako bi se realizovali projekti u oblasti stanovanja.
9. Pripremiti priručnik za adekvatno socijalno stanovanje za romsku i aškalijскую zajednicu.
10. Povodom početka primene novog zakona o Socijalnom i Pristupačnom Stanovanju, MŽSPPI da preduzme hitnije mere, u primeni afirmativnih odredbi ovog zakona, u vezi sa romskom, aškalijском i egipatskom zajednicom.

10 Implementacija strategije i akcionog plana u oblasti zaštite od diskriminacije

Specifični ciljevi, u vezi sa oblašću zaštite od diskriminacije, u vezi sa sprovođenjem Strategije i akcionog plana, su: **Sistematska borba protiv diskriminacije i rasizma kroz razvoj i implementaciju inkluzivnih politika u svim fazama i nivoima politika, programa i projekata; 2. Sistematsko smanjenje učestalosti rasizma i diskriminacije i povećanje kvaliteta života romske i aškaljske zajednice kroz izradu zakonskih predloga za jednakost, učešće, inkluziju i borbu protiv rasizma i diskriminacije; 3. Povećanje odgovornosti i kažnjavanja počinitelja diskriminacije i podizanje svesti pripadnika romske i aškaljske zajednice o značaju i načinu prijavljivanja slučajeva diskriminacije, rasizma, uznemiravanja, govora mržnje i nasilja i maltretiranja; 4. Povećanje inkluzije zajednica Roma i Aškalija kroz podizanje svesti i senzibilizaciju javnosti i javnih zvaničnika o rasizmu i antidiskriminaciji romske i aškaljske zajednice, kao i promovisanje istorije i kulture zajednica Roma i Aškalija; 5. Podržati i unaprediti rad Tehničke grupe za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije, koju je osnovala Vlada, za rešavanje žalbi pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana na diskriminaciju prema njima, kao i za sprovođenje aktivnosti na podizanju svesti javnosti o sprečavanju diskriminacije pripadnika romske, aškaljske i egipćanske zajednice.** Ovi ciljevi su ispunjeni u 2022, 2023 i 2024 godini na sledeći način:

1. Što se tiče obuka sprovedenih sa sudijama, tužiocima i advokatima, u 2022. godini su održane obuke u oblasti zaštite od diskriminacije. Na obukama su učestvovali sudije i tužioci i te obuke su organizovane, kao takve, kontinuirano od strane Akademije pravde. Na obukama je učestvovalo 51 sudija i 18 administrativnog osoblja. U 2023. godini realizovana su 3 treninga za sudije, tužioce i profesionalne saradnike. U 2024. godini su realizovana 3 treninga, sudije, tužioci i profesionalni saradnici. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
2. Što se tiče **periodičnog identifikovanja i procene potreba za obukom kosovskih državnih službenika, na centralnom i lokalnom nivou za podizanje profesionalnih kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv diskriminacije:** U 2022. godini organizovana su 2 treninga, na kojima su učestvovala 32 učesnika. Takođe, obuke su realizovane i 2023. godine, uz podršku nevladinih organizacija. U 2024. godini održana je obuka za Uvod u Anticiganizam. Na ovim obukama je učestvovalo Ukupno 350 učesnika. Sa centralnog nivoa 93 i 257 na lokalnom nivou. Učestvovalo je 256 žena, a 124 muškarca. Od učesnika, 28 je niže i srednjeg nivoa menadžmenta, 322 su stručnog nivoa. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
3. **Razvoj kapaciteta i pružanje osnovnih, naprednih i specijalizovanih obuka za podizanje profesionalnih kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv diskriminacije i rasizma, prema pripadnicima romske i aškaljske zajednice: Kosovska policija; Popravna služba; Probaciona služba; Carine Kosova; Agencija za upravljanje vanrednim situacijama; Policijski inspektorat Kosova, kao i privatna fizička i pravna lica:** Ovo je aktivnost koja se realizuje, uglavnom u okviru odgovarajućih kurikuluma institucija za sprovođenje zakona i u okviru obuka i programa koji se akredituju od strane KAJB. 2022. godine je KAJB realizovala 6 tema sa 597 učesnika. 2023: Učesnici na obukama u: Kosovskoj policiji ima ukupno sedam (7) pripadnika Roma i Aškalija, dok su tri (3) iz egipćanske zajednice, a Kosovska popravna služba ima jednog (1) pripadnika iz zajednice Egipćana. 2024: Ukupno 28 učesnika iz romske, aškaljske i egipćanske zajednice uključeno je u obuke iz oblasti policijskog delovanja. Svi ovi učesnici na 3-mesečnoj obuci 'Policijski službenik'. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
4. **U vezi sa organizovanjem kampanja za podizanje svesti pripadnika romske i aškaljske zajednice o nasilju u porodici i rodno zasnovanom nasilju.** ARR je u kontinuitetu tokom 2022. i 2023. godine organizovala kampanje podizanja svesti putem video spotova. Reemitovanje video spota obavljeno je na RTK i razgovarano je da će biti emitovanje novog video spota za 2025. godinu. KDU/KP u saradnji sa ARR pripremili su i distribuirali 150 letaka u vezi sa ranim brakovima u 2024. godini.

Ukupno 150 letaka na albanskom i srpskom jeziku.

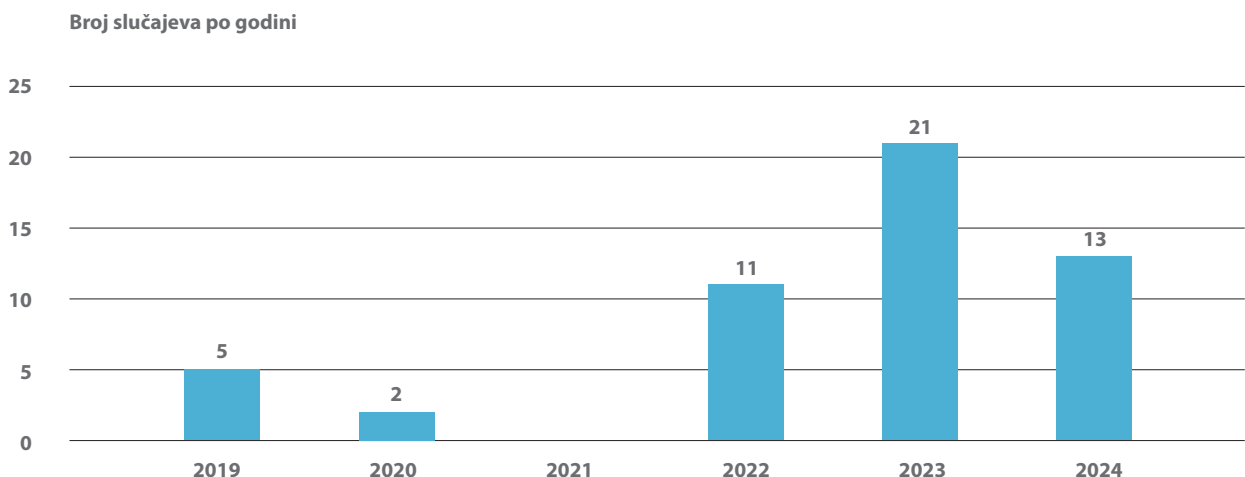
Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.

5. **Stvaranje mehanizma za identifikaciju, prevenciju, smanjenje i zaštitu lica čije rođenje nije upisano, što zahteva sistematsko institucionalno obraćanje.** Nacrt zakona o građanskom stanju je završen u periodu 2022-2023. Što se tiče ispunjavanja ove aktivnosti, Direkcija za civilni status je kontinuirano bila deo procesa za olakšavanje procedura za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana. U nacrtu novog zakona o građanskom statusu potrebno je kreirati međuinstitucionalni mehanizam za registraciju rođenih i umrlih službenim putem, i izrada u koordinaciji sa opštinama za prevenciju i registraciju svih neregistrovanih građana. **Zaključak: Aktivnost ispunjena delimično.**
6. **U vezi sa obavezom stvaranja nacionalne platforme za zaštitu od diskriminacije za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana:** Treba naglasiti da je ovu platformu kreirala i upravlja njome KDU/KP. Od 2022. godine, od kada ova platforma funkcionira, angažovani su administrator platforme i pravni stručnjak za vođenje prijavljenih slučajeva. Do 1. decembra 2024. godine, na platformi je predstavljeno i obrađeno 52 slučaja, od kojih je 18 uspešno rešeno, dok njih 25 nije rezultiralo diskriminacijom. Slučajevi su kontinuirano upućivani na nacionalnu platformu i ovi slučajevi su upućivani i obrađeni u koordinaciji sa Tehničkom grupom. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**
7. **Tehnička grupa za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije:** Ova grupa

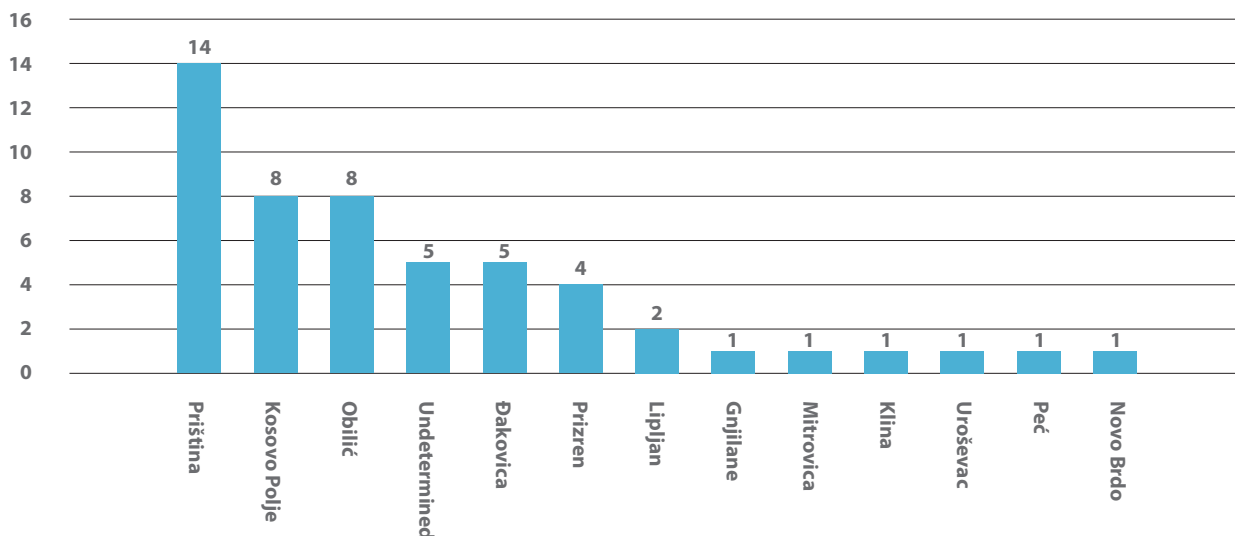
je bila veoma funkcionalna i koordinisana sa institucijama u borbi protiv diskriminacije romske, aškalijске i egipatske zajednice: Ova grupa je održavala redovne sastanke i u 2022. godini je održala 3 sastanka, u 2023. godini je održala 3 sastanka, a u 2024. godini je održala 4 sastanka, uključujući i okrugle stolove. Tehnička grupa je kontinuirano obrađivala i davala preporuke institucijama za borbu protiv diskriminacije, putem nacionalne platforme. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

8. **Organizovanje informativnih sesija i kampanja o tome kako prijaviti slučajeve diskriminacije, rasizma, uznemiravanja, govora mržnje i nasilja i bulizma za pripadnike romske i aškalijске zajednice i nevladine organizacije.** Ova aktivnost je uglavnom ispunjena od strane KDU/KP. Organizovane su informativne sesije o tome kako prijaviti slučajeve diskriminacije, rasizma, uznemiravanja, jezika mržnje i nasilja i bulizma, za pripadnike romske i aškalijске zajednice i za službenike i NVO, na centralnom i lokalnom nivou, tokom oktobra i novembra 2022. gde je podeljeno 500 flajera, 50 postera o cilju i korišćenju platforme. Sastanci su organizovani u 5 regiona Kosova. Ova kampanja je nastavljena i u 2023. godini i emitovani su video spotovi i održani su okrugli stolovi. U 2024. godini organizovani su regionalni sastanci za predstavljanje izveštaja o sprovođenju i unapređenju prava romske i aškalijске zajednice, gde je takođe promovisana Nacionalna platforma za diskriminaciju romske, aškalijске i egipatske zajednice i demonstriran način izveštavanja na Platformi. Sastanci su organizovani: 16 april 2024 – Prizren; 18 april 2024 – Peć; 22.04.2024 – Gnj-

Prijavljeni slučajevi diskriminacije nad romskom, aškalijskom i egipćanskom zajednicom po godinama

Prijavljeni slučajevi po opštini u kojoj je došlo do diskriminacije

lane; 26.06.2024 – Priština. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

- 9. U vezi sa aktivnostima promocije i podizanja svesti o istoriji, kulturi i prepoznatljivosti romske i aškaliske zajednice:** Tokom 2022. godine, MKOS je finansiralo ukupno 6 kulturnih organizacija/operatora zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, sa ukupnim iznosom: 28.432,50 €.

Na osnovu konačnih podataka prema konačnim rezultatima javnih poziva; Umetnost i KN (prvi konkurs); Umetnost i kultura (drugi konkurs); Kulturna mobilnost; Izdavanje knjiga-nabavka-časopis-autor; najavljeno od strane DK/MKOS za 2023. godinu za finansijsku podršku predloga kulturnih projekata, ukupno je finansijski podržano 18 (osamnaest) projekata u oblasti umetnosti i kulture (kulturno nasleđe) za NVO i pojedince.

Ukupan iznos za subvencionisanje projekata za 2023. godinu (NVO i Pojedinaac) je: 101.700,00 €.

Podrška MKOS-a je nastavljena i u 2024. godini subvencionisanjem različitih projekata NVO i pojedinaca za promociju i podizanje svesti o istoriji, kulturi, upoznavanju zajednica romske, aškaliske i egipatske zajednice. Tokom 2024. godine, MKOS je finansiralo ukupno 13 kulturnih organizacija/operatora zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, sa ukupnim iznosom od: 120.100,00 €.

U okviru ispunjavanja ove aktivnosti, prema podacima MKOS, organizovani su i: 1. Organizovanje sveobuhvatne kulturno-umetničke delatnosti: muzičke, pozorišne, folklorne predstave, vizuelne aktivnosti - izložbe, balet, dokumentarni filmovi, sajmovi zanata, kuvanje i prezentacija hrane kao kulturne vrednosti; organizovanje debata, okruglih stolova, treninga na različite teme, podizanje svesti prema interesovanjima; 2. Organizovanje kulturnih događaja u čast Dana zastave z-Roma (Međunarodni dan Roma, 8. april) i Dana nacionalne zastave z-Aškalija, 15. februara; gde će kroz ove događaje doprineti promociji dotičnih zajednica, kao i očuvanju i negovanju kulturnog i nacionalnog identiteta u zemlji; 3. Podržavanje aktivnosti u oblasti kulturnog nasleđa: o kulturi, jeziku, istoriji, tradiciji i običajima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana; 4. Podrška aktivnostima u oblasti izdavaštva (izdavanje knjiga, časopisa, prevoda na/sa romskog jezika, obogaćivanje biblioteka/književnosti); 5. Razvoj i izgradnja kapaciteta u sportu zajednica Roma i Aškalija; 6. Podrška aktivnostima u oblasti mladih za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana. 7. Podrška kulturnim aktivnostima i obeležavanje posebnih dana zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

- 10. Promovisanje istorije i kulture romske i aškaliske zajednice, kroz nacionalne televizijske emisije uz učešće opštinskih javnih službenika/političkih predstavnika:** Ova aktivnost, kao takva, deo je zakonskog mandata KDU i KDU je kontinuirano održavala promotivne aktivnosti,

pojavljujući se u raznim emisijama, gde je tema bila promocija kulture i istorije romske i aškalijске zajednice. Međutim, nije prijavljena nijedna statistika o ispunjenju ove aktivnosti. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

11. Povećanje kapaciteta za SOP i ROB kroz obuke, kao aktivnost je ispunjena: U periodu 2022-2024 je prijavljeno da je MALS u saradnji sa UN WOMAN izradio 16 akcionih planova (Standardne operative procedure). Izveštava se i da su održane obuka za jačanje kapaciteta za Standardne Operativne Procedure i obuke za Rodno Odgovorno Budžetiranje. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

12. Kancelarija za dobro upravljanje kontinuirano radi na sprovođenju i akcionog plana. U septembru i oktobru 2024. godine, KDU/KP je u saradnji sa Savetom Evrope i projektom Integracija Roma III revidirala akcioni plan za sprovođenje i unapređenje prava romske i aškalijске zajednice, za 2025. i 2026. godinu. **Zaključak: Aktivnost ispunjena.**

13. Drugo pitanje povezano sa zaštitom od diskriminacije su rani brakovi romske, aškalijске i egipatske zajednice. Za borbu protiv ove negativne pojave u društvu, odlukom Vlade br. 41/178 od 13.12.23, osnovana je međuinstitucionalna radna grupa za sprečavanje i prijavljivanje ranih brakova u zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana. U okviru ove grupe sprovode se istraživanja i akcioni planovi za sprečavanje ranih brakova u ovim zajednicama, kao i rešavanje nastalih slučajeva ove pojave.

14. Jedna važna aktivnost za zaštitu od diskriminacije realizovana je 26. novembra 2024. godine i ova aktivnost se odnosi na **konferenciju Zapadnog Balkana protiv rasne diskriminacije**. Konferenciju je otvorio premijer Kosova, g. Albin Kurti. U ovoj aktivnosti su učestvovalе sve zemlje Zapadnog Balkana i objavljene su preporuke samita koje se bave i temom diskriminacije.

15. KDU/KP je takođe objavila izveštaj o primeni Poznanjske deklaracije.

16. U okviru napora Vlade Republike Kosova ka unapređenju prava romske, aškalijске i egipatske zajednice, Kancelarija premijera u saradnji sa Evrop-

skom unijom organizovala je zajednički seminar sa temom „**Politike za unapređenje prava romske i aškalijске zajednice na Kosovu**“ 05. juna 2024.

17. U smislu ispunjenja Akcionog plana, Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera u saradnji sa Ministarstvom za upravljanje lokalnom samoupravom i uz podršku OEBS-a organizovala je opštinski sastanak za sprovođenje politika za romsku, aškalijску i egipatsku zajednicu sa Opštinskim akcionim odborima dana 28.03.2024. Ovaj sastanak je okupio zvaničnike na centralnom i lokalnom nivou, sa ciljem informisanja i diskusije o sprovođenju i praćenju politika za romske, aškalijске i egipatske zajednice sa Opštinskim akcionim odborima.

18. KDU/KP je učestvovala na Regionalnoj konferenciji o stambenom zbrinjavanju Roma u Tirani 12-13. juna 2024. godine, koju je organizovao Roma Integration Project III.

19. Takođe, u okviru aktivnosti i ispunjenja akcionog plana, Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera je uz koordinaciju savetnice Elizabet Gowing organizovala „Okrugli sto za mentorstvo studenata na univerzitetima iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.“ Ova aktivnost je održana 27.03.2024.

10.1. IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI

1. Nije prijavljeno da su organizovane obuke za notare, administratore i stečajne upravničke, jer se to radi na zahtev slobodnih profesija.

2. U vezi sa aktivnošću organizovanja kampanja za podizanje svesti i edukaciju javnosti i javnih zvaničnika o rasizmu i antidiskriminaciji prema romskim i aškalijским zajednicama, ARR je izvestila da je ova aktivnost prebačena na 2025. godinu jer nije realizovana u 2022, 2023. i 2024. godini.

3. Što se tiče aktivnosti, organizovanja obuke za podizanje svesti za državne službenike o značaju tolerancije i uključivanja zajednica Roma i Aškalija u društvo, ARR je izvestila da je ova aktivnost odložena za 2025. godinu radi sprovođenja.

4. Uopšteno, aktivnosti povezane sa ciljem zaštite od diskriminacije bile su sveobuhvatne, ali deo

njih treba preispitati i konkretizovati. U konkretnom slučaju, promotivne i evocirajuće aktivnosti kao takve, treba objediniti u jednu aktivnost.

10.2. PREPORUKE

1. Što se tiče obuka koje će se održati za javne službenike i državne službenike, preporučuje se da se obuka fokusira na suzbijanje i prevenciju diskriminacije.
2. Potrebna je izraženija koordinacija između civilnog društva i institucija kako bi se podstaklo prijavljivanje diskriminacije, u nacionalnoj platformi za zaštitu od diskriminacije zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.
3. Oni se ohrabruju da nastave da sprovedu kampanje za istaknutiju promociju Tehničke grupe za prava zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, sa ciljem ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz Poznanjske deklaracije.
4. Oni se ohrabruju da nastave sa akcijama zastupanja, koje služe za što širu promociju Nacionalne platforme za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije.
5. Oni se ohrabruju da nastave da preduzimaju više kampanja javnog zastupanja kako bi podigli svest među zajednicama Roma i Aškalija o prijavljivanju slučajeva diskriminacije.
6. Oni se ohrabruju da nastave da preduzimaju konkretnije akcije u borbi protiv govora mržnje za romsku i aškalijску zajednicu.
7. Organizacije civilnog društva i KDU/KP, kroz sastanke sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana, podstiču se da nastave da prijavljuju svoje slučajeve diskriminacije na neanoniman način, na nacionalnoj platformi za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije.
8. KDU i civilno društvo bi u narednim godinama trebalo da preduzmu seriju sastanaka zastupanja sa pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, kako bi podigli svest među članovima zajednice o zaštiti od diskriminacije i njenom izveštavanju.
9. KDU i organizacije civilnog društva treba da pripreme godišnji plan zagovaranja, kako bi promovisale istorijske i kulturne vrednosti romske, aškalijske i egipatske zajednice, kao i da spreče i bore se protiv diskriminacije prema njima.
10. Treba da se nastavi sa održavanjem godišnjeg samita Zapadnog Balkana protiv rasne diskriminacije.

11 Uticaj strategije i akcionog plana na unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija na Kosovu i povezanost sa poznanskom deklaracijom

Generalno, iz podataka prijavljenih o sprovođenju Strategije za unapređenje prava zajednice Roma i Aškalija 2022-2026 i Akcionog plana 2022-2024, primećuje se da je bilo napretka i brige u pogledu unapređenja prava ovih zajednica na Kosovu, na osnovu odredbi Poznanjske deklaracije, sa ciljem integracije Roma.

Nema sumnje da zaključke u vezi sa ispunjavanjem ciljeva i aktivnosti Akcionog plana treba posmatrati, u smislu njihovog merenja, sa definicijama Poznanjske deklaracije.

Što se tiče povećanja stope zaposlenosti romske i aškalijske zajednice u javnom sektoru, kao cilja Poznanjske deklaracije, vredi istaći da je 2023. godina doživela značajan napredak, usled usvajanja Zakona o javnim zvaničnicima i Uredbe o zapošljavanju javnih zvaničnika, kojom se utvrđuju kvote za zapošljavanje u republičkim zajednicama na Kosovu i zagarantovana mesta u javnom sektoru.

Što se tiče stambenog zbrinjavanja, na osnovu definicija Poznanjske deklaracije, Vlada Kosova, odnosno MFRT, potpisali su međunarodni sporazum, koji ima za cilj stambeno zbrinjavanje zajednica Roma i Aškalija, iu tom smislu se od ovog međunarodnog sporazuma, o kome izveštava MŽSPPI, očekuje da u značajnoj meri ispuni definiciju Poznanjske deklaracije.

Što se tiče pitanja obrazovanja, kosovske institucije, odnosno MONT i lokalne institucije, učinile su maksimalne napore za integraciju Roma i Aškalija, sa ciljem da obezbede proces učenja, alternativno učenje ili minimiziraju ispisivanje iz škola. Međutim, ostaje da se nastavi sa intenzivnim radom tokom narednih godina, tako da se stopa napuštanja škole smanji i stopa upisa poveća na 90% u osnovnom obrazovanju i 50% u srednjem obrazovanju.

Ministarstvo zdravlja i druge podređene institucije nastavile su da snažno podržavaju sprovođenje i

unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u 2022, 2023. i 2024. godini. Međutim, ostaje da se radi u pravcu izrade konkretnih zakona, sa ciljem pokrića zdravstvenog osiguranja, kako se zahteva odgovarajućom deklaracijom.

U oblasti zaštite od diskriminacije preduzeti su važni koraci 2022, 2023, 2024. godine. Rešavanje slučajeva od strane Tehničke grupe i Nacionalne platforme za zaštitu od diskriminacije zajednica Roma, Aškalija i Egipćana je ispunilo zaštitu od diskriminacije ovih zajednica na visokom nivou, kako je definisano u Poznanjskoj deklaraciji. U 2023. godini, po prvi put, u okviru predmeta prijavljenih Tehničkoj grupi, presudom nadležnog suda, ostvarena je zaštita od diskriminacije pripadnika romske, aškalijske i egipćanske zajednice. Nacionalna platforma je tokom 2022, 2023, 2024. godine uspešno rešila preko osamnaest (18) slučajeva koji su za cilj imali nediskriminaciju, od ukupno 52 prijavljena do 2024. godine.

U zaključku, glavna dostignuća u sprovođenju Akcionog plana 2022-2026 za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija i Akcionog plana 2022-2024 su:

Oblast obrazovanja:

- Registracija romske, aškalijske i egipćanske dece u javnim školskim ustanovama;
- Registracija centara za učenje za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana
- Finansijska podrška centrima za učenje za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana;
- Dodela stipendija za pripadnike romske, aškalijske i egipćanske zajednice;
- Mentorstvo studenata iz romske, aškalijske i egipćanske zajednice.

Zapošljavanje i socijalna zaštita:

- Podsticanje i učešće romske, aškalijске i egipatske zajednice na obukama za potrebe tržišta rada;
- Subvencionisanje plate;
- Angažovanje pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u praktičnom radu;
- Povećanje zapošljavanja romske, aškalijске i egipatske zajednice putem posredovanja;
- Finansijska podrška kroz uključivanje u socijalne šeme.

Oblast zdravstva:

- Pružanje mobilne mamografije;
- Realizacija kućnih poseta;
- Povećanje broja i učešća u vakcinaciji;
- Održavanje promotivnih aktivnosti i aktivnosti podizanja svesti u oblasti zdravstva, gde su korisnici bili pripadnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

Oblast stanovanja:

- Studija izvodljivosti za adekvatno socijalno stanovanje na Kosovu (UN-Habitat);
- Studija izvodljivosti za pristupačno stanovanje (IFC);
- Usvajanje Zakona o socijalnom i pristupačnom stanovanju u prvom i drugom čitanju, dana 05.12.2024, koji je uključio afirmativne mere i za **romsku, aškalijску i egipatsku zajednicu**;
- Usvajanje Zakona br. 08/L-302 o Ratifikaciji Sporazuma sa Razvojnomo bankom Saveta Evrope za kredit od 25 miliona evra;
- WBIF - Grant od 2 miliona evra za tehničku pomoć za implementaciju projekta.
- Izrada Projektnog zadatka za elektronski registar socijalnog i pristupačnog stanovanja;
- Poziv za iskazivanje interesovanja za projekat adekvatnog socijalnog stanovanja u opštinama Republike Kosovo, otvoren 2024. godine;

- Potpisivanje Memoranduma o razumevanju sa 27 opština (Priština, Severna Mitrovica, Glogovac, Zubin Potok, Dragaš, Štimlje, Kamenica, Mališevo, Srbica, Uroševac, Mamuša, Gnjilane, Peć, Elez Han, Južna Mitrovica, Klina, Lipljan, Kosovo Polje, Istok, Vučitrn, Dečani, Junik, Đakovica, Podujevo, Novo Brdo, Obilić, Orahovac) koje su izrazile interes za Projekat adekvatnog socijalnog stanovanja, 2024. godine;
- Osnivanje Jedinice za Upravljanje Projektom (JUP);
- Angažovanje Tima stručnjaka za projekat Pristupačnog i Socijalnog Stanovanja;
- Javni poziv za dodelu lokacija za Opštine, u 2024. godini i odgovor na javni poziv od strane **13 opština Kosova**, evaluacija prijava i izrada projektnog zadatka;
- Izrada i dostavljanje **idejnih projekata** u opštinama Peć, Gnjilane, Podujevo, Kamenica, Istok i obezbeđivanje građevinskih uslova;
- Izrada i dostava **glavnih projekata** u opštinama Peć, Gnjilane, Podujevo, Istok i u procesu izdavanje **građevinskih dozvola**;
- Otvoreni su tenderi za projekte pristupačnog i socijalnog stanovanja u 4 opštine.

Zaštita i borba protiv diskriminacije:

- Uspostavljanje i operacionalizacija nacionalne platforme za zaštitu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od diskriminacije;
- Osnivanje radne grupe protiv ranih brakova;
- Izrada izveštaja o sprovođenju Poznanske deklaracije;
- Realizacija samita i drugih aktivnosti za zaštitu od diskriminacije i borbu protiv nje;
- Izrada novog nacrt zakona o zaštiti od diskriminacije;
- Pregled akcionog plana za sprovođenje unapređenja prava romske i aškalijске zajednice 2022-2024.

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoja znanja. Ovaj dokument je pripremljen uz finansijsku podršku Evropske unije i Saveta Evrope. Stavovi izraženi u ovom dokumentu su isključiva odgovornost autora i ne odražavaju nužno zvaničnu politiku Saveta Evrope i Evropske unije. Sve zahteve za potpunu ili delimičnu reprodukciju ili prevod ovog dokumenta treba uputiti Programu integracije Roma – faza III (roma.team@coe.int).

www.europa.eu

Sufinansira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sufinansira i sprovodi
Savet Evrope